

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«МОЛОДІЖНИЙ ГРОМАДСЬКИЙ РУХ ЯК ЧИННИК
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»**

Студентки 2 курсу, 5М групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Прасол
Ірини
Сергіївни

Науковий керівник
доктор наук з державного
управління, професор

(підпис керівника)

Орлова
Наталія
Сергіївна

Гарант освітньої програми
доктор наук з державного
управління, професор

(підпис гаранта)

Орлова
Наталія
Сергіївна

Київ 2018

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ГРОМАДСЬКОГО РУХУ ЯК ЧИННИКУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	6
1.1. Теоретично-методологічні аспекти сучасного молодіжного руху	6
1.2. Джерела формування сучасних молодіжних рухів	13
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ГРОМАДСЬКОГО РУХУ ЯК ЧИННИКУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	19
2.1. Реалізація молодіжної політики в Україні	19
2.2. Особливості молодіжного руху в сучасній Україні	29
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОГО ГРОМАДСЬКОГО РУХУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	39
3.1. Вплив молодіжних громадських об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні	39
3.2. Створення центру молодіжних ініціатив як європейського вектору державотворення	44
Висновки до розділу 3	51
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. У зв'язку з розбудовою незалежної української держави вже 20 років відбуваються значні зміни, трансформації та реформи у політичному, соціальному житті суспільства. Формується нова структура політичної системи, якісно змінюються її складові частини, до яких можна віднести й молодіжні об'єднання. Становлення та розвиток молодіжного руху в Україні на сучасному етапі спіткали складні багатопланові процеси. Не дивлячись на те, що історія молодіжного руху України має глибокі корені, вивчення проблеми знаходиться на недостатньому рівні, оскільки відсутня концепція молодіжного руху, немає єдиного чіткого визначення поняття «молодіжний рух», мало досліджені регіональні особливості становлення, розвитку та функціонування молодіжних об'єднань.

Молодіжний рух як процес розвитку громадянського суспільства, форма вияву та реалізації ініціатив молодого покоління є предметом наукового інтересу багатьох вітчизняних дослідників, що породжує багато підходів до розгляду цього феномену. Сьогодні молодь є тією інтелектуальною, творчо-розвиненою прогресивною частиною нашого суспільства, яка здатна впливати на демократичні перетворення в державі. Дослідження основних проблем сучасної молоді та визначення шляхів їх вирішення, є досить актуальним питанням.

В сучасних умовах, коли відбуваються перетворення в усіх сферах суспільного життя, важливо, щоб молодь країни була готова до впровадження державної молодіжної політики. Визначеним є факт, що найкращий спосіб зробити молодих людей активними громадянами полягає в заохоченні їх до участі в процесі ухвалення рішень у всіх сферах нашого життя, включаючи участь в молодіжних громадських організаціях. Адже молодіжний рух, як форма вияву соціальної активності молодого покоління є найефективнішим механізмом взаємодії молодого покоління із суспільством. Молодіжний рух відіграє важливу роль в змінах суспільно-політичного характеру. У

демократичному суспільстві молодіжна політика реалізується через молодіжний рух, який охоплює всеукраїнський, регіональний і місцевий рівні.

Дослідженню різних аспектів функціонування молодіжного середовища, засад формування молодіжної політики, розвитку молодіжного руху присвячені роботи таких дослідників як Буш К. А., Волошин О.В., Коваль Г. В., Кулініч О.В., Орленко М. В., Плоский К. В., Тімкін І. Ф., Носо М. С., Черкашина Т.О. За наявності значної кількості досліджень державної молодіжної політики, участі молоді у громадському житті, діяльності молодіжних організацій та рухів, регіональний аспект залишається малодослідженим.

Мета дослідження. Розробка теоретичних та практичних рекомендацій щодо розвитку молодіжного громадського руху для ефективного державотворення.

Досягнення мети дослідження передбачає вирішення наступних **завдань**:

- визначити особливості сучасного молодіжного руху як об'єкт наукового дослідження;
- дослідити молодіжні організації як інституціональну форму молодіжних рухів;
- проаналізувати особливості молодіжного руху в сучасній Україні;
- обґрунтувати перспективи залучення молоді до процесів державотворення в Україні;
- визначити вплив молодіжних громадських об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні;
- обґрунтувати створення центру молодіжних ініціатив як європейського вектору державотворення.

Об'єктом дослідження є молодіжний громадський рух в Україні.

Предметом дослідження є становлення та розвиток молодіжного громадського руху як чиннику державотворення в Україні.

Методи дослідження. Дослідження виконувалося з використанням ряду загальнонаукових та специфічних методів. Загальнонаукові методи (порівняння, синтез, індукції та дедукція) були використані при теоретичному

аналізі основних положень щодо поняття, структури та особливостей формування молодіжного громадського руху. Спеціальні методи наукового дослідження (історико-логічний, статистичного аналізу, системний, тощо) були використані при дослідженні основних показників розвитку молодіжного громадського руху в системі державотворення України, обґрунтуванні пропозиції по його подальшому формуванню.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові документи що до місцевих податків і зборів праці відомих українських та зарубіжних науковців.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота структурно складається зі вступу, 3-х розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (77 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 65 друкованих сторінок.

Основні положення випускної кваліфікаційної роботи відображені у статті: Прасол І. Особливості становлення та розвитку молодіжного громадського руху в Україні // Управління та адміністрування : зб. наук. ст. студ. У 66 заоч. форми навч. / відп. ред. Н. Л. Новікова. – Ч. 1. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – С.289-296.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ГРОМАДСЬКОГО РУХУ ЯК ЧИННИКУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

1.1. Теоретично-методологічні аспекти сучасного молодіжного руху

Молодіжний рух як процес розвитку громадянського суспільства, форма вияву та реалізації ініціатив молодого покоління є предметом наукового інтересу багатьох вітчизняних дослідників, що породжує багато підходів до розгляду цього феномену.

Аналіз літератури дозволяє виокремити кілька підходів щодо вивчення молодіжних громадських рухів, молодіжного руху, відповідно до яких розподіляються і фахівці з цієї проблематики, а саме (рис. 1.1):

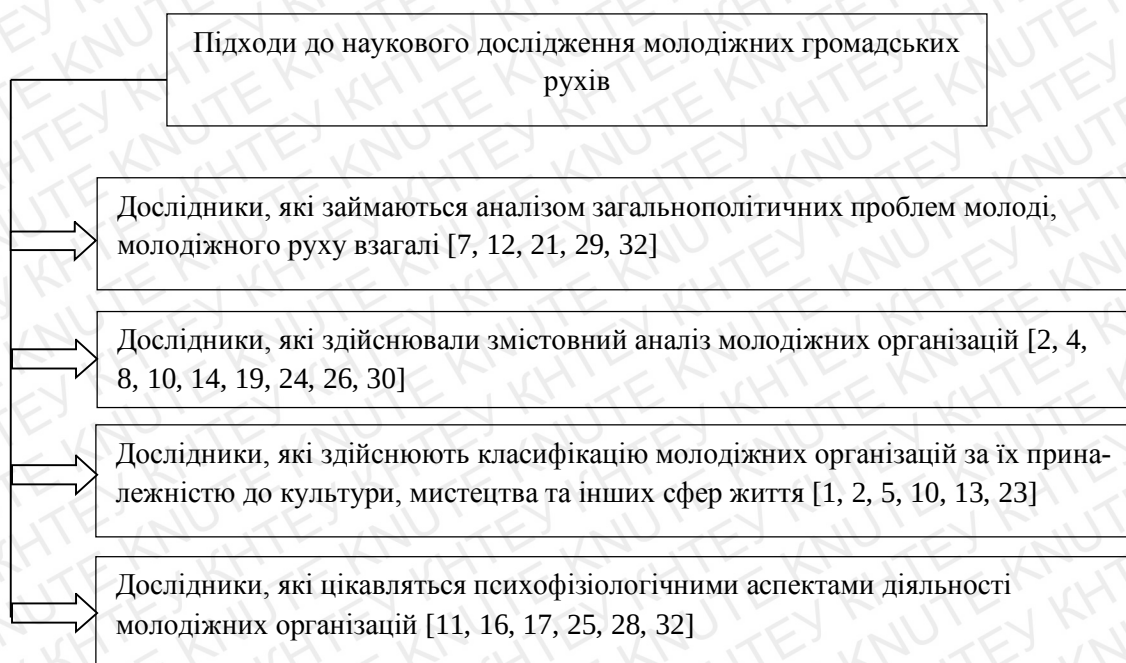

Рис. 1.1. Основні підходи до наукового дослідження молодіжних громадських рухів

Вітчизняні науковці розглядають участь у молодіжному русі, по-перше, як одну з рухливих і надзвичайно мінливих форм соціальної активності молоді, її соціально-політичних громадських ініціатив, по-друге, як один із засобів

участі молоді в суспільних процесах через колективні форми прояву її самодіяльності на засадах соціальних інтересів; у вузчому розумінні-як систему молодіжних громадських об'єднань [7].

Більшість дослідників вважає, що головним джерелом утворення молодіжних організацій є спільність інтересів та мети. Розглядаючи цілі, що ставлять перед собою МГО, їх можна поділити на дві великі групи [7]:

1. Організації взаємної вигоди чи об'єднання за інтересами. Їх діяльність орієнтована на саму себе, тобто на власних членів.
2. Організації суспільної користі (policy- oriented). Вони слугують громадським інтересам у широкому сенсі. Їх діяльність спрямована на інших. До них відносяться благодійні, правозахисні організації, молодіжні парламенти та інші громадсько-політичні організації.

Незважаючи на значну кількість різновидів діяльності молодіжних рухів та організацій, у науковій літературі визначними для молодіжних організацій напрямками роботи називають такі:

- розробка та підтримка молодіжних суспільних програм та проектів як на локальному рівні, так і у масштабах країни;
- взаємодія з різними органами влади та суспільними організаціями з метою захисту та обліку інтересів молоді;
- просвітницька та освітня діяльність, спрямовані на пропаганду ідей громадянської свідомості, соціальної відповідальності та суспільного компромісу;
- законотворчість: ініціювання та суспільна експертиза законопроектів щодо інтересів молодого покоління.

Багато авторів вважає, що основою формою реалізації молодіжного руху є діяльність молодіжних громадських організацій [8, 10, 14, 19, 24, 26, 30].

Молодіжні рухи мають ієрархію (найпростіша - це організаційне ядро, що складається з функціонерів, постійних учасників та учасників, які залучаються до конкретних акцій), єдину мету, визначені рольові позиції, володіють достатньою ефективністю (або це підтримка лідера, або робота над

розв'язанням певної проблеми). Складові елементи кожного громадського молодіжного руху наведено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Складові елементи кожного громадського молодіжного руху [2, 15, 26]

У кожного руху є свої програма, статут, установчі документи, зареєстровані в установленому порядку, правила і норми, що регулюють поведінку учасників. Винятком з цього ряду ознак соціальної організації може вважатися ступінь стійкості, хоча для ряду рухів вона досить висока. Для молодіжних рухів, пов'язаних з політикою, спостерігається певна циклічність. Окрім цього, в рухах досить слабо виражені владні стосунки. На наш погляд, це пов'язано зі специфікою їх організаційної структури. Учасник, який не погоджується з діяльністю молодіжного руху, перестає бути його членом, для цього не потрібно додаткової процедури виключення. Хоча щодо функціонерів є і таке правило.

Слід погодитися з Коваль Г. В. у тому, що суспільні рухи, на відміну від організацій, мають низький ступінь формалізованості, дисципліни, тривалості. У русі людина бере участь як цілісна особистість, індивідуальність домінує над колективністю. «Група інституціоналізується в русі тільки тоді, коли вона констатується як колективний суб'єкт. Так само як рух, так і організації

борються за інституціоналізацію, але борються на основі різних проблемно вирішувальних практик» [28].

Молодіжні рухи, як і більшість інших видів суспільних рухів, мають тенденцію до вираження в інституційних формах. В умовах сучасного суспільства такі форми діяльності дозволяють більш ефективно досягти цілей, що ставлять перед собою ті або інші об'єднання. Саме тому все частіше неформальні молодіжні угруповання та об'єднання організаційно закріплюють свою діяльність, тим самим переводять її на формальні інституціональні засади. Як наслідок, все частіше використовується поняття «молодіжні організації» для характеристики і відображення суті того чи іншого виду молодіжного руху [8].

Процес перетворення або трансформації молодіжного руху в його інституціональну форму - молодіжну організацію, в науковій літературі поділяють на дві фази: передінституційна та інституційна.

Передінституційна фаза молодіжного руху характеризується первинно появою потреби в певних груп молоді спільних дій, які можуть виявлятися в спонтанних протестах і виступах, безладній поведінці. З'являються на короткий термін, а потім зміщаються лідери руху; їхня поява залежить в основному від енергійних закликів. Щодня можлива нова авантюра, кожні збори характеризуються непередбаченою послідовністю емоційних подій, в умовах яких людина не може уявити собі, що вона буде робити далі [4].

З появою інституційних моментів у русі починається формування визначених правил і норм поведінки, які поділяються більшістю його послідовників. Визначається місце збору або мітингу, чіткий регламент виступів, кожному учаснику надаються інструкції, як потрібно поводитися в тій або іншій ситуації. Ці норми і правила поступово приймаються і стають звичайною річчю. Одночасно починає складатися система соціальних статусів і ролей. З'являються стійкі лідери, що оформляються офіційно згідно з відповідним прийнятим порядком (наприклад, обираються або призначаються). Крім цього, кожен учасник руху має визначений статус і виконує відповідну

роль: він може бути членом організаційного активу, знаходитися в складі груп підтримки лідера, бути агітатором або ідеологом і т.д [16].

На думку Кармалюка С. П., поняття «молодіжний рух» можна розглядати в широкому сенсі як вияв будь-якої організованої суспільно-політичної активності молоді (у межах різноманітних неформальних груп, легалізованих об'єднань тощо), і в вузькому - як самодіяльність молоді в межах легалізованих (відповідними державними інституціями на основі чинного законодавства) молодіжних об'єднань [33].

Сьогодні сучасні молодіжні рухи представлено у своїй більшості як формально оформлені молодіжні організації та об'єднання, що легалізували свою діяльність, мають статутну документацію та затверджені напрями діяльності й сфери впливу. Незважаючи на те, що поняття молодіжного руху історично має більш широке значення, ніж «молодіжна організація», й передбачає неорганізовану, спонтанну активність молоді, що сьогодні також є актуальною, термін «молодіжний рух» вживається в більшості випадків як синонім «молодіжній організації» або «молодіжному об'єднанню», або є частиною - словосполученням у назві громадської молодіжної організації.

Об'єднання молоді в групи, спілки та організації здійснюється завдяки внутрішнім та зовнішнім факторам. До першого прийнято відносити свідоме прагнення, бажання молодих людей об'єднатися з іншими на основі спільних цілей, інтересів. До факторів внутрішнього характеру - соціально- демографічні та психологічні фактори. Зовнішніми факторами, що об'єднують людей, у тому числі й молодь, виступає держава та її інститути, капітал, виробничий процес, будь-яка необхідність тощо [12].

На відміну від інших типів суспільних організацій, що об'єднують людей на основі визначених інтересів, молодіжні організації характеризуються, перш за все, спільністю соціально-демографічних ознак своїх членів - насамперед віком та соціальним положенням. Юний вік та недостатня соціальна зрілість, недостатність соціального досвіду, професійна неспроможність примушують молодь шукати форми захисту власних інтересів. Звідси різні форми

об'єднання молодих людей, бажання організацій представити свої інтереси (або донести свої потреби) до органів влади. Подібні молодіжні організації та об'єднання далекі від політики, хоча відомий радикалізм молодості завжди використовується політичними силами у власних інтересах [8].

Виходячи із поставлених завдань найбільш адекватним молодіжним рухом який охоплює практично всі із перелічених завдань є створення молодіжних громадських організацій із підтримання громадського порядку. В таких організаціях молода людина не тільки набуватиме специфічних знань та навичок пов'язаних із виконанням функціональних (статутних) завдань такого руху, але й матиме змогу закріпити практики пов'язані із дотриманням громадського порядку безпосередньо у повсякденному житті, що в подальшому забезпечуватиме молодій людині певну нормативну модель поведінки. При цьому такі громадські організації мають більшою мірою створюватися не в структурі (або під егідою) діючих правоохоронних органів, а в системі освітніх закладів, або взагалі на громадській ініціативі. Зазначене створить передумови для того, щоб частина професійних норм та практик, які є усталеними в діяльності правоохоронних органів, неповною мірою впливала на процеси соціалізації молодої людини. Важливість такої «відокремленої» соціалізації полягає у тому, що для учасника такого громадського руху, який не планує присвячувати в подальшому житті роботі в правоохоронних органах, такі норми та цінності не завжди потрібні [14].

При цьому ми не говоримо про девіантні норми та практики. На наш погляд, специфічні професійні норми та цінності однієї сфери (в даному випадку правоохоронних інституцій) не завжди сприятимуть успішній інтеграції до інших сфер суспільної діяльності.

При цьому ключовими соціальними механізмами в плані активізації молодіжної діяльності має бути розуміння та повага поглядів і переконань молоді (конкретної молодіжної групи). В такому контексті створення відносно незалежної громадської організації сприятиме налагодженню конструктивного діалогу з владними структурами. При цьому результатом такого діалогу має

бути ефективно залучення молоді до безпосередньої участі у функціональних процесах (зокрема до охорони правопорядку). При цьому доцільним бачиться залучення молодих людей до формування й реалізації певних програм, що стосуються пріоритетних завдань установи, на допомогу якій орієнтований певний молодіжний рух [12].

Підсумовуючи, можна зазначити, що молодіжні громадські організації як форма прояву соціальної активності молоді переживають разом з українською державою складний період суспільно-політичних та економічних трансформацій. Організований молодіжний рух в Україні розвивається, інституціонується і формує розвинену систему зі специфічною внутрішньою структурою та механізмами взаємодії із зовнішнім оточенням. Спектр молодіжних громадських організацій є дуже різноманітним, тому типологія МГО має складний ієрархічний характер. Не всі види класифікації молодіжних об'єднань є однозначними. Як уже згадувалось вище, багато організацій займаються різними видами діяльності, причому відразу в декількох сферах. Усі критерії класифікації можна поділити на дві групи. Стосовно більшої групи характеристики організацій залишаються незмінними протягом часу (бо ці атрибути закріплені в Статутах). Це стосується таких критеріїв, як суб'єкт, мета, масштаб діяльності тощо. Місце організації в класифікації за таким критерієм, як «характер відносин з владними структурами», не є жорстко детермінованим і може змінюватись в залежності від конкретних суспільно-політичних обставин. Для вирішення практичних завдань державної молодіжної політики органам державної влади та місцевого самоврядування потрібно знати специфічні особливості не лише окремих МГО, а й відповідної сукупності молодіжних об'єднань. З цією метою доцільне одночасне використання кількох критеріїв класифікації. Наприклад, поєднання таких двох критеріїв, як масштаб і сфера діяльності, нестиме достатньо інформації для отримання уяви про регіональні особливості громадської активності молоді.

1.2. Джерела формування сучасних молодіжних рухів

Безумовно, важливими є ініціативи та активність молоді і в інших сферах життєдіяльності суспільства, однак діяльність із підтримання громадського порядку бачиться нам по-перше, найбільш широкою сферою громадської активності, яка охоплює більшість із аспектів саморозвитку молодої людини; по-друге, суспільний результат в даній сфері носитиме досить наочний характер, що стимулюватиме постійний інтерес до участі у подібній діяльності членів молодіжної організації (групи); по- третє, подібна діяльність може бути відносно легко організована в умовах навчального закладу та не потребує значних витрат; по-четверте, участь у діяльності подібного роду збільшує рівень самодисципліни та створює передумови для подолання шкідливих звичок, які існують серед представників молодіжного середовища. Єдиним практичним обмеженням щодо зазначеної діяльності є необхідність існування у мо-лодої людини активної громадської позиції та лояльність (у всякому випадку орієнтація на лояльність) до діяльності правоохоронних органів [21].

Варто зауважити, що в сучасних реаліях, зважаючи на нестабільне політичне, соціальне, економічне становище українського суспільства, у межах функцій молодіжних рухів та організацій можна виокремити два види:

- реальні, формальні функції (реалізація та результати молодіжного об'єднання доводять виконання зазначених у статуті функцій та співвідносяться з метою діяльності організації або іншого молодіжного об'єднання, якщо не повністю, то хоча б частково);
- латентні функції (часто вони ніде не зазначаються, про їх реалізацію не завжди знають члени організації, вони можуть приносити додатковий дохід як всім членам та учасникам руху або певним індивідам).

Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” визначає МГО як об'єднання громадян віком від 14 до 28 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів [15]. Оскільки їх

діяльність є дуже багатогранною, то критеріїв класифікації таких організацій може бути багато.

Згідно з висновками дослідження "Civicus Index on Civil Society", молодіжні об'єднання визнаються одним з видів загальної сукупності організацій громадянського суспільства і складають в ній окрему підсистему [3]. Отже, на них можуть поширюватись традиційна типологізація недержавних організацій за такими критеріями, як мета організації, суб'єкт та об'єкт, сфера, масштаб, вид і спрямованість діяльності тощо [6].

Проте, порівнюючи молодіжні громадські об'єднання з іншими громадськими організаціями, окрім суто вікових, дослідники підкреслюють такі характерні особливості МГО:

- мотивація участі в молодіжному об'єднанні пов'язана, в першу чергу, з життєвими пошуками особистості;
- у громадському об'єднанні молодій людині надається можливість освоїти нові соціальні ролі, стати суб'єктом права й громадської активності, набутти досвід самостійної роботи й відповідальності за її результати;
- опора на інтуїцію та ситуативність у діяльності, що викликано дефіцитом апробованих професійних "наробок", технологій і методів роботи;
- молодь розглядається, з одного боку, як інноваційний потенціал і перетворююча сила, але, в той же час, зберігається традиційне сприйняття її в якості несамодостатньої групи, що вимагає виховання й контролю [1; 10].

Отже, і класифікація МГО повинна мати певні відмінності, які витікають з характерних ознак цих організацій. Одну з перших систематизацій молодіжних об'єднань виклали Лісовець О.В. [41] та Орленко М. В. [50]. Його систематизація була розроблена на базі методології та загальнотеоретичних підходах, що були ним використані при аналізі політичних партій [20].

Молодіжні організації є тими соціальними структурами суспільства, завдяки існуванню яких регулюються стосунки молоді з державою, з усіма елементами політичної системи. Тобто вони виступають у ролі комунікатора, а

відтак створюються і найбільш сприятливі умови для соціального становлення та розвитку молоді як у її власних, так і в загальносуспільних інтересах. Розвитку молодіжних організацій в Україні притаманна тенденція, яка властива більшості країн Європи, а саме: збільшення їх кількості на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Процес розвитку сучасних молодіжних організацій має свою специфіку, яку можна визначити за певними критеріями, що характеризують діяльність цих організацій, мають значний вплив на їх розвиток й функціонування, на стан у суспільстві та реалізацію першочергових мети та завдань. До таких критеріїв ми пропонуємо віднести наступні: статус молодіжної організації; вид молодіжного об'єднання, організації, спілки тощо; мета й завдання створення; способи організації членів та учасників; ступінь інтеграції молодіжних організацій до молодіжного руху; рівень співпраці, соціальне партнерство; ступінь реалізації функцій молодіжних організацій; роль та значення організації в житті суспільства [21].

Не всі молодіжні організації повною мірою реалізують власні заявлені функції, зокрема в нашій країні. Причинами цього найчастіше виступає низьке фінансове забезпечення, недостатня кількість ресурсного забезпечення, конкуренція, низький рівень співпраці з державними та неурядовими установами й організаціями тощо. Це також впливає на роль, яку виконує молодіжна організація в певному суспільстві, її популярність, кількість клієнтів, можливості, перспективи розвитку молодіжної організації, її значення для мешканців тієї спільноти, на яку розповсюджується її діяльність.

Тією чи іншою мірою намагалися дати типологізацію існуючим в Україні молодіжним об'єднанням Кулік В., Єфтені Н.М. та Волошина О.В. та ін. В основу власних класифікацій молодіжних організацій у сучасній Україні вони поклали функції, які виконують ці об'єднання в суспільстві. В. Кулік, навпаки, запропонував типологізацію молодіжних об'єднань, критерієм якої є характер діяльності кожної окремої молодіжної організації [13, 25, 37].

Деякі дослідники вважають, що головним джерелом утворення молодіжних об'єднань як організованої частини загального молодіжного руху є спільність інтересів та мети, досягнення яких можливе лише в умовах цієї організації [8, 12, 16, 24]. Розглядаючи цілі, що ставлять перед собою МГО, їх можна поділити на дві великі групи:

1. Організації взаємної вигоди чи об'єднання за інтересами (за американською класифікацією *issue-oriented*). Кожна з таких організацій має об'єднуюче начало і корпоративні інтереси. Її діяльність орієнтована на саму себе, тобто на власних членів.

2. Організації суспільної користі (*policy-oriented*). Вони слугують громадським інтересам у широкому сенсі. Їх діяльність спрямована „зовні”, тобто на інших. До них відносяться благодійні, правозахисні організації, молодіжні парламенти та інші громадсько-політичні організації.

Отже, розвиток молодіжного руху в сучасних умовах, особливо у суспільствах перехідного періоду, яким є українське, тісно пов'язаний з формуванням і становленням принципово нової державної молодіжної політики. У кожній країні така політика має здійснюватися на політичному, законодавчому, організаційному рівнях з урахуванням її можливостей - економічних, соціальних, культурного розвитку, історичних традицій, світового досвіду підтримки молоді. Цей досвід насамперед вимагає, щоб до процесу соціалізації молоді, розв'язання її соціальних проблем активно підключалася як вона сама, так і її громадські організації. Залучення молоді до участі у підтриманні громадського порядку забезпечує паралельно із вирішенням основного завдання також правовий та соціальний захист учасників руху. Співпраця із правоохоронними органами створює необхідні стартові можливості для повноцінного соціального становлення та розвитку молодої людини, особливо у разі, якщо попередньо дана людина мала певні соціальні проблеми. Оскільки участь у правоохоронній діяльності передбачає наявність у її учасників певного рівня фізичного розвитку, наявності певних спеціальних знань (у тому числі і юридичного характеру), а також безпосередньо пов'язана

із досвідом спілкування із різними соціальними групами ми вважаємо, що така діяльність є достатньо продуктивною в плані соціального становлення. Молодіжний рух в Україні розвивається, інституціонується і формує своєрідну систему зі специфічною внутрішньою структурою та механізмами взаємодії із зовнішнім оточенням. Спектр МГО є дуже різноманітним, тому необхідно налагодження співпраці органів влади всіх рівнів з молодіжними об'єднаннями з метою вирішення їх проблем. В сучасних умовах потрібна на законодавчому рівні державна підтримка просоціальних форм самоорганізації молоді як найважливіших каналів самореалізації самих різних співтовариств молоді.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

У ході дослідження визначено, що головним джерелом утворення молодіжних організацій є спільність інтересів та мети. Формування молодіжних рухів передбачає певну ієрархію, яка може бути представленою наступними елементами: організаційне ядро, що складається з функціонерів, постійних учасників та учасників, які залучаються до конкретних акцій, єдину мету, визначені рольові позиції, володіють достатньою ефективністю (або це підтримка лідера, або робота над розв'язанням певної проблеми. Молодіжні рухи, як і більшість інших видів суспільних рухів, мають тенденцію до вираження в інституційних формах. В умовах сучасного суспільства такі форми діяльності дозволяють більш ефективно досягти цілей, що ставлять перед собою ті або інші об'єднання.

Головним джерелом утворення молодіжних об'єднань як організованої частини загального молодіжного руху є спільність інтересів та мети. Молодіжні рухи виступають у ролі комунікатора, що сприяє формуванню сприятливих умов для соціального становлення та розвитку молоді як у її власних, так і в загальносуспільних інтересах. Молодіжні рухи в сучасних умовах виконують дві основні групи функцій: реальні, формальні функції (реалізація та

результати молодіжного об'єднання доводять виконання зазначених у статуті функцій та співвідносяться з метою діяльності організації або іншого молодіжного об'єднання, якщо не повністю, то хоча б частково); латентні функції (часто вони ніде не зазначаються, про їх реалізацію не завжди знають члени організації, вони можуть приносити додатковий дохід як всім членам та учасникам руху або певним індивідам). Однак, не всі молодіжні організації повною мірою реалізують власні заявлені функції, зокрема в нашій країні. Причинами цього найчастіше виступає низьке фінансове забезпечення, недостатня кількість ресурсного забезпечення, конкуренція, низький рівень співпраці з державними та неурядовими установами й організаціями тощо.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО ГРОМАДСЬКОГО РУХУ ЯК ЧИННИКУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

2.1. Реалізація молодіжної політики в Україні

Незалежна українська держава нині розвивається шляхом здобуття справжніх цінностей людства, що нагромаджувалися тисячоліттями всім цивілізованим світом. Важливим завданням на цьому шляху є розбудова демократичної, правової, соціальної держави, інтеграція її у світове співтовариство, формування суспільства, в якому існує пріоритет не держави, а передовсім людини. Вітчизняний та міжнародний досвід свідчить, що демократичні перетворення в державі неможливі без участі громадян, а особливо молоді. Молодь є динамічною складовою сучасного українського суспільства. Молодим людям належить реалізовувати започатковані в нашій державі реформи та розвинути їх до рівня системних соціально-економічних перетворень. Тому держава, визначаючи шляхи становлення і розвитку суспільства, орієнтується передовсім на молодь, чий потенціал і знання можуть стати запорукою прогресивного розвитку держави. Адже взаємини держави і молодого покоління не тільки віддзеркалюють труднощі та суперечності перехідного періоду нашої країни, а й впливають на перебіг соціально-економічних та політичних перетворень.

На сучасному етапі, враховуючи перебіг активних політичних процесів у нашій країні, молодь активізує свою діяльність і своїми діями впливає на прийняття політичних рішень. У документах ООН зазначається, що зі зростанням кількості молоді на планеті вона стає наймогутнішим фактором у формуванні суспільства. За даними Комісії з міжнародних гуманітарних питань, до кінця XXI століття люди віком до 30 років становитимуть майже 60% населення земної кулі, а до 25 років - близько 50% [63]. З молоддю доводиться рахуватися як із силою, що вже сьогодні в багатьох аспектах

визначає політичний, економічний, соціальний, культурний розвиток сучасного суспільства. Водночас Комісія визнала молодь найбільш уразливою групою людей, чие життя піддається загрозі, а благополуччя не відповідає мінімальним стандартам.

Щодо феномена «молодь» є багато суджень. Перш за все, предметом дискусій є проблема вікових меж. Межі молодіжного віку окреслюються особливостями підготовки і вступу юнаків і дівчат у продуктивне життя, що фіксується у відповідних нормативно - правових актах. У них обумовлюються право і можливість молодих людей провадити самостійну професійну діяльність, створювати сім'ю, відповідати за свої вчинки. ООН, ЮНЕСКО вважають молоддю юнаків і дівчат віком від 17 до 25 років. Соціологи деяких країн, наприклад США, період молодості визначають з 12 до 24 років. При цьому, у тих же США поділяють молодь на «юнацтво» (12 - 18 років) і «молодих дорослих» (18 - 24 роки) [47]. У колишньому СРСР, в Україні, зокрема, вікові межі молоді були визначені 14 - 29 роками. Традиційно вважалося, що межа молодіжного віку - від 16 до 30 років.

У багатьох монографіях доводиться, що у 1970 - 1980-х роках, завдяки акселерації, ускладненню процесу соціалізації, вікові межі молоді суттєво розширилися й нині є такими: нижня - між 14 і 16 роками; верхня - між 25 і 30 роками, а в окремих країнах і до 35 років. Такі міркування ґрунтуються на тому, що нині підготовка молоді до праці, досягнення економічної самостійності та незалежності від допомоги батьків потребує більше часу, ніж у попередні десятиліття. Це відображає об'єктивні процеси у житті і розвитку людства: з одного боку, актуалізується завдання ранньої соціалізації молоді, залучення її до трудової практики на більш ранніх етапах, а з другого - зростають межі середнього і старшого віку, тривалості життя в цілому, продовжуються терміни навчання та соціально-політичної адаптації, стабілізації сімейно-побутового статусу тощо. У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді» зі змінами, внесеними згідно з Законом від 23 березня 2004

року, відмічається, що молоддю вважаються громадяни віком від 14 до 35 років [77].

Як специфічна соціально-демографічна група, молодь характеризується не лише віковими межами, а й місцем, котре вона посідає в соціальній структурі суспільства, особливостями соціального становлення і розвитку. Це, з одного боку, відрізняє молодь від інших вікових соціальних груп суспільства, а з іншого - дає їй змогу об'єктивно посідати цілком своєрідне місце і відігравати певну роль в усіх сферах життєдіяльності.

Молодь - не тільки суб'єкт, спадкоємець матеріальних і духовних багатств суспільства, а й творець нових, прогресивніших політико-демократичних суспільних відносин. З метою прогресивної й ефективної дії, вона має бути готовою до відтворення і розвитку не тільки матеріальних, а й політичних, духовних цінностей, культури своєї нації, народу. Саме це і робить її основною рушійною силою прогресивного суспільно-політичного розвитку на етапі становлення української політичної нації.

Водночас слід зазначити, що в українській молоді, як у особливій суспільній групі, є достатньо велика кількість суб'єктивних та об'єктивних перешкод на шляху самовизначення в політико-ідеологічній сфері, входження в соціально-світоглядну структуру суспільства. Визначення та подолання таких перешкод є передумовою залучення молоді до державотворчих процесів і, як наслідок, - «використання» енергії, креативності, завзятості та позитивного настрою молодого покоління у справі розвитку демократичного суспільства та правової української держави [59]. Саме тому держава та суспільство мають забезпечити рівні можливості для розкриття творчого, професійного, інтелектуального потенціалу молоді, набуття молоддю соціального досвіду, формування вміння жити в громадянському суспільстві, формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій, утвердження здорового способу життя, якісну освіту, конкурентоспроможність на ринку праці, підтримку сімей, випереджальний та інноваційний розвиток молодіжного підприємництва.

Нинішня система залучення молоді до державного управління зорієнтована на обмежені кола молоді, яка вже довела свою перспективність для держави. Переважна частина молодих людей потрапляє до лав державного управління поза встановлених методів відбору. Недостатня задіяність молоді у реальних процесах прийняття рішень зумовлює необхідність пошуку нових методів виявлення та виміру управлінської здатності молоді. Можливим індикатором прояву управлінських можливостей молоді у сучасних умовах є виконання соціальних проектів.

Найбільш реально і широко молодь залучена до процесів прийняття рішень через участь у різноманітних громадських об'єднаннях - молодіжних та дитячих громадських організаціях, органах студентського самоврядування, студентських профспілках, молодіжних парламентах тощо. Узагальнено таку категорію можна позначити як суспільно активна молодь. За сьогоденних умов вона могла б стати реальним управлінським ресурсом нашої держави.

Велику роль у реалізації державної кадрової політики в Україні відіграють молодіжні громадські організації, які залучають молодь до процесів державотворення, державного управління й місцевого самоврядування через створення органів молодіжного самоврядування, дорадчо-консультаційних структур при органах державної влади та місцевого самоврядування, груп з розробки політики тощо [31].

В сучасних умовах залучення молоді до роботи в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування передбачає:

- розширення просвіти молоді з питань державного управління, державної служби;
- удосконалення системи добору соціально активної, талановитої молоді для навчання в освітній галузі «державне управління», стажування в місцевих органах виконавчої влади з подальшим залученням до роботи на державній службі та до кадрового резерву цих органів;
- сприяння діяльності координаційних рад з питань молодіжної політики;

- підтримку спільних програм молодіжних громадських організацій та органів виконавчої влади, спрямованих на стажування, здобуття фахових навичок, залучення молоді до роботи в органах державної влади;
- впровадження позитивного зарубіжного досвіду роботи з молодими державними службовцями [16].

Одним з успішних прикладів роботи громадської структури щодо залучення молоді до державного управління є діяльність Молодіжного уряду України. Об'єднання молоді дедалі активніше беруть участь у суспільно-політичних процесах, реалізують програми щодо залучення молоді до державотворчих процесів, займаються її професійною орієнтацією

Важливу роль у процесі включення молоді до процесів державотворення мають відіграти процеси децентралізації. Реалізація молодіжної політики на рівні громади в умовах децентралізації передбачає узгодження та координацію взаємодії усіх суб'єктів молодіжної роботи: установ, закладів, організацій, що безпосередньо працюють із молоддю. Доцільно передбачити в структурі виконавчих органів ОТГ не лише окремих працівників, відповідальних за роботу з молоддю, а окремі структурні підрозділи з відповідною штатною чисельністю, здатні організовувати на рівні громади молодіжну роботу та забезпечувати міжвідомчу та міжсекторальну взаємодію структур і спеціалістів різних галузей щодо розв'язання проблем молодіжної сфери [34].

Створення умов життєзабезпечення та розвитку молоді в об'єднаних територіальних громадах є умовою збереження кадрового потенціалу, що є основою економічної спроможності та перспективою подальшого розвитку громади. Якщо розглянути напрями реалізації молодіжної політики, які мають бути сформовані на рівні громади, то сільські/селищні/міські ради об'єднаних територіальних громад мають:

- формувати державну молодіжну інфраструктуру, здійснювати її організаційне та фінансове забезпечення;
- створювати та забезпечувати діяльність молодіжних центрів та молодіжних працівників;

- сприяти формуванню і розвитку інститутів громадянського суспільства;
- налагоджувати міжгалузеву та міжсекторальну взаємодію у молодіжній роботі;
- оцінювати ефективність молодіжної роботи на рівні громади (відповідно до розроблених показників) та звітувати перед громадою про стан роботи з молоддю;
- забезпечувати умови молодіжної участі та молодіжного громадського контролю.

В умовах децентралізації ядром молодіжної інфраструктури територіальних громад стають молодіжні центри або молодіжні простори, які є осередком практичної роботи з молоддю та об'єднання суспільно активної молоді. Напрями роботи молодіжних осередків формуються відповідно до потреб та інтересів молоді населеного пункту, що є основною умовою їхньої ефективної роботи. Найбільш проблемне питання - забезпечення приміщенням, вирішується за рахунок створення нових об'єктів інфраструктури чи на базі існуючої, що не використовується або мало використовується в територіальній громаді: клуб, бібліотека, загальноосвітній навчальний заклад тощо [73].

Сьогодні в Україні вже існує кількост таких обласних і місцевих молодіжних центрів і просторів, утворених на базі закладів освіти, культури, фізичної культури і спорту, різної форми власності та підпорядкування. З метою розвитку мережі молодіжних центрів та молодіжних просторів в Україні при Міністерстві молоді та спорту діє робоча група, діяльність якої орієнтована на розробку нормативних і методичних документів, аналіз досвіду роботи молодіжних центрів різних форм власності. Наказом Міністерства затверджено Національний знак якості та критерії якості для молодіжних центрів, що сприятиме підвищенню якості діяльності молодіжних центрів і послуг, що ними надаються. За результатами низки обговорень, проведених у регіонах України, розроблено проект Типового положення про молодіжний центр, який знаходиться на погодженні в заінтересованих органів влади [76].

Умовами реалізації ефективної молодіжної політики на рівні громади є (рис. 2.1) [79]:

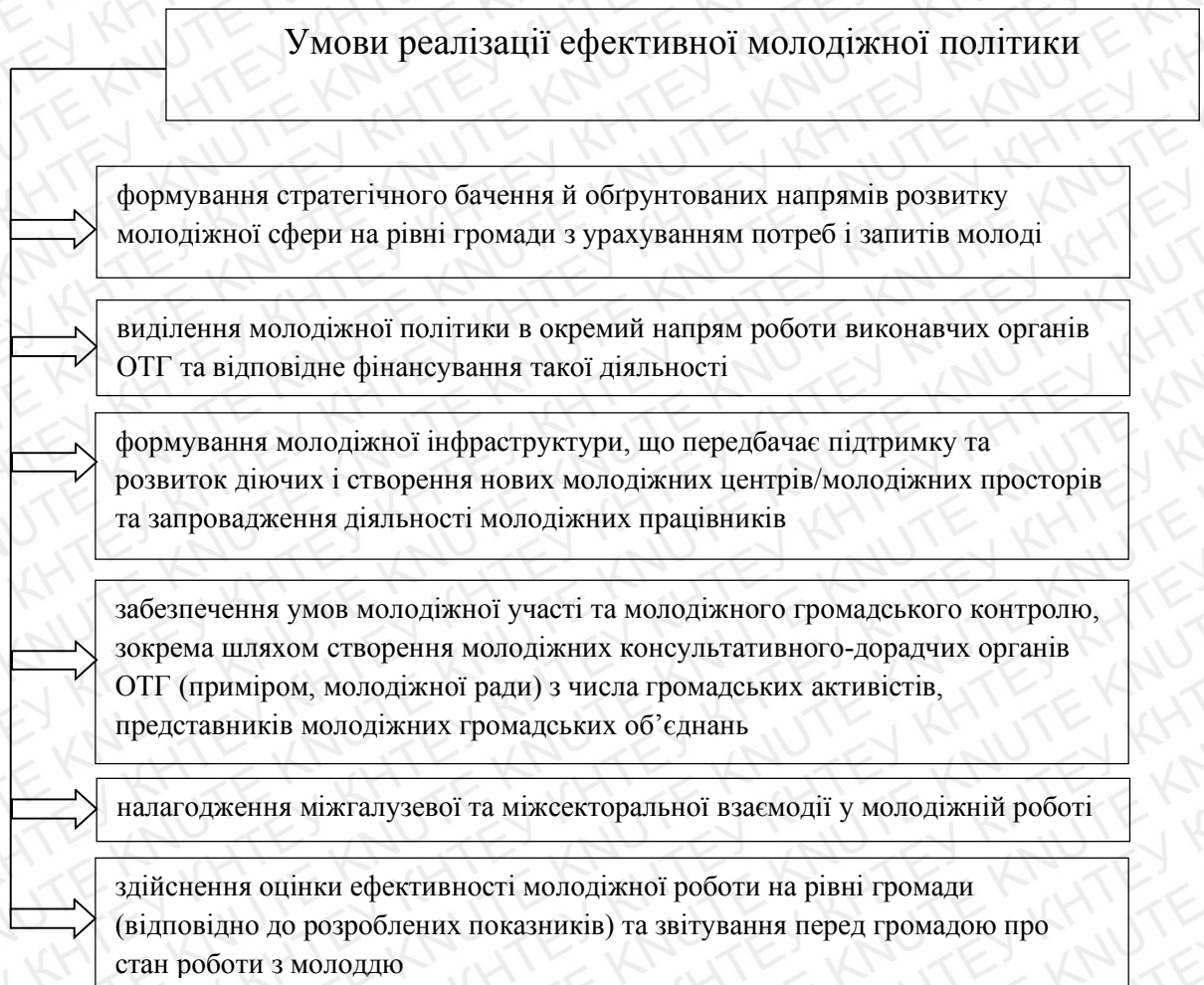

Рис. 2.1. Основні підходи до наукового дослідження молодіжних громадських рухів

*побудовано за даними [44]

Реалізація молодіжної політики передбачає скоординовану адміністративну діяльність так і практичну роботу з молоддю на місцевому рівні. Побудова системи молодіжної роботи передбачає узгодження та координацію взаємодії «адміністративної» та «практичної» складових на рівні громади. Ще одним вагомим компонентом цієї системи є створення умов щодо залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на рівні громади.

Основними принципами системи молодіжної роботи мають бути (рис. 2.2):

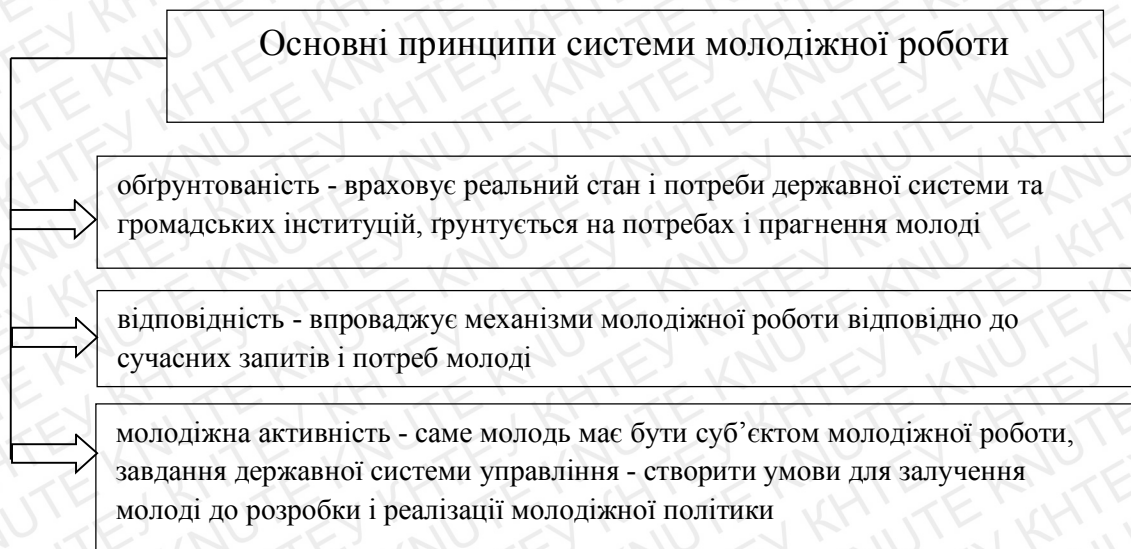

Рис. 2.2. Основні принципи системи молодіжної роботи

*побудовано за даними [44]

Отже, молодіжна політика в умовах децентралізації орієнтована на формування комфортного середовища для життя та розвитку молоді в громадах, а пріоритетними напрями її реалізації є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури і залучення молоді до процесу розроблення й ухвалення рішень та контролю за їх виконанням.

Через недовіру населення до сучасних політиків, українська державність зараз потребує нових сил. Саме тому необхідно залучати молодь до процесів державотворення та оновлювати кадровий склад у владних структурах. Для активізації впливу молоді, молодіжних об'єднань на державотворчі процеси в Україні, на думку автора, необхідно [37]:

- посилення просвітницької роботи серед молоді щодо роз'яснення принципів, завдань державної молодіжної політики;
- підвищення громадської ініціативи молоді, її професіоналізм;
- збільшення представництва молоді на службі в органах державної влади, омолодження їх кадрового складу;

- підготовка високопрофесійних державних службовців;
- створення умов для професійного зростання перспективних молодих державних службовців;
- сприяння налагодженню співпраці молодіжних громадських організацій із засобами масової інформації;
- сприяння розвитку конструктивної співпраці місцевих органів влади з молодіжними громадськими організаціями;
- залучення молодіжних громадських організацій до роз'яснення та реалізації державної політики через проведення зустрічей, семінарів, круглих столів тощо.

Організація молодіжної роботи на рівні громади, в першу чергу, залежить від зацікавленості і підтримки голів та депутатів об'єднаних територіальних громад («приймаючих рішення») (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні елементи організації роботи з молоддю [52]

Адміністративна діяльність	Молодіжна робота	Молодіжна участь
<i>Місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування - створюють умови для реалізації молодіжної роботи:</i> - нормативне забезпечення; - фінансування; - розбудова молодіжної інфраструктури	<i>Заклади державної та комунальної власності, які працюють з молоддю :</i> - школи, клуби, бібліотеки тощо; - організація дозвілля; - розвиток; - неформальна освіта	<i>Інститути громадянського суспільства:</i> - громадські об'єднання, молодіжні організації - об'єднання суспільно активної молоді; - соціальні проекти - співпраця з державним сектором
<i>Структурні підрозділи, які реалізують політику у молодіжній сфері:</i> - розробка молодіжної політики на локальному рівні; - координація молодіжної роботи; - залучення молоді	<i>Заклади молодіжної сфери :</i> - молодіжні центри, молодіжні центри праці, клуби за місцем проживання; - умови молодіжної участі; - формування лідерів	<i>Громадянські та молодіжні ініціативи:</i> - волонтерство; - соціальні проекти

*побудовано за даними [77]

Має проводитися робота з аргументування представників місцевих органів виконавчої влади/місцевого самоврядування, зокрема голів ОТГ та депутатів сільських, селищних та міських рад у доцільності і необхідності розвитку молодіжної роботи, запровадження міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії. Форми переконання «приймаючих рішення»: навчання, семінари, представницькі візити функціонерів, інформування, періодична звітність щодо результатів молодіжної роботи, робочі візити за кордон з обміну досвідом (як стимул до участі).

Формування системи молодіжної роботи в умовах децентралізації за умови підвищення ролі об'єднаних територіальних громад у визначенні напрямів і завдань молодіжної роботи, потребує розробки методики організації молодіжної роботи в громаді, що враховує регіональні потреби та ресурси; а також показників та інструментів оцінювання ефективності молодіжної роботи в громаді відповідно до досягнутого результату (показники молодіжної роботи регіонального рівня) [28].

Також не слід забувати і про те, що майбутнє місцевої демократії та сталий розвиток громад значною мірою залежить від того, наскільки сьогодні молоді фахівці будуть спроможні сприйняти накопичений управлінський досвід та, враховуючи європейські стандарти, здійснювати управління процесами місцевого розвитку. Характер функціонування громадських організацій значною мірою залежить від рівня та якості стосунків з державними інституціями. Це вимагає вирішення таких завдань як: уточнення статусно-функціонального призначення діючих молодіжних організацій; узгодження їх діяльності з тією молодіжною політикою, яку сьогодні ініціюють різні соціальні інституції стосовно молоді та її організацій; подальше врегулювання правових питань взаємодії суспільства і молодіжних рухів та впровадження системи державних гарантій діяльності молодіжних громадських організацій та об'єднань у відповідності з їх потребами та державними інтересами; здійснення перерозподілу функцій між державними структурами та молодіжними об'єднаннями як елементами громадянського суспільства; розробка та

впровадження соціального моніторингу стану та тенденцій розвитку державної молодіжної політики і молодіжного руху з метою оцінки ефективності відповідних соціальних програм, вчасного реагування на негативні тенденції та корегування спільної діяльності молодіжних організації та державних установ [73].

Отже, соціальна незрілість сучасних громадських дитячих та молодіжних організацій проявляється у нераціональній, організаційній структурі, слабкості і аморфності, нерозвиненості на регіональному та місцевому рівнях. Особливо гостро ця проблема постає у невеликих містах та селах. Дитячий та молодіжний рух на селі - неорганізований, розрізнений, стихійний. Нечисленні об'єднання діють без необхідної науково-методичної допомоги і підтримки, за відсутності чіткої координації їхньої діяльності навіть на районному рівні. Розв'язання потребує і проблема кадрового забезпечення. Недостатня кількість фахівців для роботи із дитячими та молодіжними громадськими організаціями пов'язана як з соціальними умовами (низький рівень оплати їхньої праці, соціальний статус у суспільстві), так і відсутністю на державному рівні системи підготовки та перепідготовки фахівців, лідерів-організаторів дитячих та молодіжних громадських організацій. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є цілеспрямована підготовка соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями. Соціальний педагог у змозі надати професійну допомогу в створенні і функціонуванні громадської організації, налагодити взаємодію між різними соціальними інститутами, надати соціального спрямування діяльності організації. Це може стати першим кроком для подолання існуючих проблем та перешкод для сучасного дитячого і молодіжного руху.

2.2. Особливості молодіжного руху в сучасній Україні

В сучасних умовах молоде покоління характеризується не лише специфічними віковими ознаками, але й насамперед своїм важливим суспільним призначенням бути провідником демографічного, соціально-

економічного, політичного та духовного поступу, визначальним суб'єктом перетворень, адекватних назрілим потребам і викликам часу. Це вимагає від держави, суспільства в цілому приділення особливої уваги проблемам державної молодіжної політики [44].

Важливо зазначити, що кінцевою метою інституціоналізації молодіжних громадських організацій є офіційне закріплення їхніх прав та визнання самого інституту суспільством задля представлення проблем молоді у владних органах, захист їхніх прав та свобод.

В Україні розвиток молодіжних громадських організацій є регламентованим низкою нормативно-правових документів [76]. При цьому кількість молодіжних громадських організацій зростає, особливо це стосується регіонального та місцевого рівнів. Таку ситуацію в молодіжному середовищі підтверджують і соціологічні дані Українського інституту соціальних досліджень, які свідчать, що на початок 2000 року офіційно було зареєстровано 302 обласні організації. У свою чергу, на міському рівні зареєстровано 587 громадських молодіжних об'єднань. Такі показники створення молодіжних структур є значно вищими, порівняно з попередніми. Тож доцільно зробити висновок про те, що щороку кількість офіційно зареєстрованих регіональних молодіжних громадських організацій зростає. Перевагою такого регіонального зростання є ширша обізнаність місцевої молоді з молодіжними проблемами свого міста та представлення їх до вищих органів державної влади. Тобто можна сказати, що процес регіоналізації в цілому сприяє співпраці регіональних молодіжних громадських організацій для вирішення власних проблем.

Починаючи з 2000-х років, кількість молодіжних громадських організацій в Україні щорічно збільшувалася. Водночас частка молодіжних організацій серед загальної кількості недержавних організацій (далі - НДО) до 2017 року зменшилася до 8,1 % у 2017 році [1]. Станом на 1 січня 2014 року було офіційно зареєстрованих 5 450 молодіжних громадських організацій сучасної України [71] (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Кількість зареєстрованих молодіжних громадських об'єднань, станом на 1 січня 2017 року [1]

Тип організації	Кількість центральних органів громадських об'єднань на кінець року, усього	У тому числі		Кількість відокремлених підрозділів громадських об'єднань на кінець року, усього	Кількість центральних органів громадських об'єднань, які	
		зі статусом юридичної особи	із них із всеукраїнським статусом		були зареєстровані та утворені за звітний рік	припинили діяльність за звітний рік
Громадські організації, усього	67 155	55 986	409	21 783	3 164	287
Молодіжні організації	5 450	4 523	43	2 168	134	14
із них студентські	322	293	5	59	8	1

*за даними Державної служби статистики України [1]

Доречно зауважити, що саме молодіжні організації за кількістю посідають третє місце серед усіх офіційно зареєстрованих громадських об'єднань за спрямуванням та видами діяльності. Це актуалізує значення та важливість використання їхнього потенціалу в проведенні трансформаційних перетворень сфер суспільного життя на сучасному етапі. Але, як зазначено в щорічній доповіді Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді, зростання кількості молодіжних громадських організацій ще не є свідченням того, що вони посилили свій вплив на молодь та активно залучають молодих людей до участі в суспільному житті. На жаль, у діяльності переважної більшості членів молодіжних організацій спостерігається то піднесення, то падіння, які значно залежать як від політичних реалій у житті країни, так і від кадрового підбору їхніх лідерів [1].

У 2017 році одним з основних об'єднань молодіжних організацій в Україні залишався Український молодіжний форум (далі - УМФ). УМФ створено 2005 року, ініціаторами створення спілки стали Національна рада молодіжних організацій України, Український національний комітет

молодіжних організацій та Асоціація молодіжних організацій України «Спектр» [1]. Під час роботи оргкомітету до участі в об'єднанні було запрошено всі діючі в Україні спілки молодіжних організацій, і переважна більшість із них (15 спілок) взяла участь в установчому з'їзді. При УМФ створено Ресурсний центр, який надає неурядовим молодіжним організаціям корисну інформацію, зокрема щодо міжнародних подій та міжнародних грантових програм.

Станом на 1 січня 2015 року, за даними соціологічного дослідження респондентів віком від 14 до 35 років (вибірка склала 2 852 особи), проведеного компанією GfK Ukraine (українська дослідницька компанія), визначено, що основними перешкодами активної участі молоді в суспільно-політичній діяльності були такі: брак вільного часу (33 %), невіра в можливість змінити щось (20 %); відсутність організацій або акцій, яким би довіряли молоді люди (20 %). Ще однією суттєвою перешкодою є відсутність інформації: відповіді «Не знаю про доступні можливості» та «Ніхто мене не запросив / не попросив / не запропонував» обрали по 18 % молодих людей. Не цікавлять подібні акції 16 % молоді, а 15 % опитаних вважають, що про вирішення проблем повинна подбати держава [74]. Отже, наведені результати свідчать про обмеженість та відсутність інформаційного забезпечення діяльності молодіжних громадських об'єднань, низький рівень залучення молоді до участі в молодіжних проектах. Для зміни ситуації, що склалася, одним із напрямів молодіжної політики має бути запровадження дієвих інструментів активізації роботи молодіжних громадських організацій, спрямування їхньої діяльності на об'єднання громадянсько свідомої та активної молоді.

Однак у суспільстві існує нагальна проблема: незважаючи на щорічне зростання кількості молодіжних громадських організацій, членство молоді в них є невисоким.

За даними соціологічних досліджень, упродовж років незалежності України, починаючи з 1996 до 2017 року, їхнє членство є доволі низьким, на рівні 1-5 % [1] (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Частка молодих людей віком від 18 до 35 років, які заявляють, що вони є активними членами організацій громадянського суспільства, %*

Види організацій	Роки проведення досліджень		
	2000	2006	2017
Усі організації громадянського суспільства	11,0	22,3	21,5
<i>у тому числі:</i>			
релігійні або церковні організації	2,1	5,8	4,6
спортивні організації або організації, пов'язані з проведенням дозвілля	3,1	8,8	8,3
організації, пов'язані з освітою, мистецтвом, музикою	2,3	4,7	8,3
профспілки	2,2	5,2	3,7
політичні партії	0,8	2,3	1,6
організації з охорони навколишнього середовища	0,6	0,9	1,4
професійні об'єднання	0,5	1,6	3,0
благодійні або гуманітарні організації	0,1	1,9	1,7
організації споживачів	-	0,6	1,0
групи самодопомоги, взаємодопомоги	-	-	1,4
Інші організації	0,5	1,0	1,8

*за даними соціологічного дослідження GFK-Ukraine [1, Додаток А]

Варто наголосити, що на сьогодні однією з цілей реформування державної молодіжної політики в Україні є розбудова громадянського суспільства за активної участі молоді, підвищення рівня залучення молоді до громадського життя до середньоевропейського рівня (25 %). Саме в складних соціально-економічних умовах необхідним є безумовне виконання головних принципів молодіжної політики, задекларованих у законодавстві та програмних документах, основний зміст яких полягає в ставленні до молоді передусім як до суб'єкта, а не лише до об'єкта цієї політики. Однак, з іншого боку, не можна забувати й про те, що молодь вимагає пильної уваги суспільства та довгострокових інвестицій, без яких її потенційні можливості ніколи не розкриються [1].

Становлення громадських інституцій молодіжної сфери на сьогодні відзначено низкою тенденцій. Постійне зростання кількості цих утворень не супроводжується збільшенням частки залученої до громадського сектору

молоді. Суттєвим залишається показник «фіктивних» громадських організацій, значна частина яких створюється відповідно до потреб політичної кон'юнктури або бізнесу. Дослідники констатують, що значна кількість недержавних організацій, у тому числі й молодіжних, є або адміністративно організованими, або «сезонними», передвиборчими. Мотивація створення і, відповідно, членства в таких утвореннях знаходиться поза межами орієнтації на громадянські цінності.

Очевидно, що кількісне зростання громадського сектору молодіжної сфери є необхідним, але не достатнім чинником зростання його ефективності. Важливим є визнання цінності громадянської активності настільки ж вагомим засобом посилення демократії, як і законодавчого її забезпечення та створення необхідних соціально-економічних передумов покращення стану справ у молодіжній сфері.

Варто зазначити, що поширення молодіжних громадських організацій у різних регіонах України неоднакове, що підтверджують відповідні дані. Так, на початок 2017 року найкраще молодіжний рух був розвинутий у Чернігівській (8,02), Сумській (8,01), Кіровоградській (7,58), Житомирській (7,48), Миколаївській (7,24) областях, а найгірше - в Одеській (3,96), Чернівецькій (4,06), Дніпропетровській (4,31) областях [276, с. 139] (Додаток Б) [44].

Якщо брати до уваги офіційну реєстрацію та розвиток молодіжних структур на всеукраїнському рівні, то їхня тенденція має позитивний характер. Тобто вони теж із кожним роком збільшують свою кількість, але недосконалим у їхній діяльності є те, що вони за внутрішнім складом є малочисельними.

Виступаючи учасником різноманітних конференцій, круглих столів, молодіжних заходів, автор дисертаційного дослідження зауважила, що останнім часом (після 2010 року) активність молоді та молодіжних громадських організацій у процесах розвитку країни поступово зростає. За даними соціологічного дослідження «Молодь України», проведеного компанією GfK Ukraine, 2017 року 38,7 % молодих людей віком від 18 до 35 років є активними членами організацій громадського суспільства, тоді як у 2011 році частка таких

становила 21,5 %, а в 1996 році - 11 %. Усього було опитано 2 852 респонденти [74]. Це пов'язано насамперед із залученням молоді до участі у виборчих процесах, отриманням фінансового впливання для проведення різного роду молодіжних заходів та зміцнення власної матеріально-технічної бази. Така активність молоді та молодіжних громадських організацій зробила їх більш упевненими та дієздатними. До того ж активних членів-лідерів, активістів молодіжних громадських організацій було обрано депутатами місцевих рад (2010 року), що дозволило активно лобіювати інтереси молоді в органах державної влади. Тобто представлення молоді в органах державної влади дало можливість швидше досягнути консенсусу між державою та молоддю щодо вирішення найголовніших молодіжних проблем.

Незаперечним є той факт, що на сьогодні українська молодь та створені нею молодіжні громадські організації інституціоналізуються та вдосконалюються. Поширення інформаційних технологій, актуалізація співпраці молодіжних громадських організацій із різними закордонними молодіжними структурами, створення нових суспільно-політичних відносин у державі вплинули на формування абсолютно нової ментальності молодого покоління. Однак варто визнати, що за допомогою соціальних мереж громадяни України, зокрема молодь, організовують широкомасштабні інформаційні кампанії з багатьох питань. Проте помилково вважати соціальні мережі найбільш ефективним суб'єктом формування національно-патріотичної свідомості молоді, суспільної самоорганізації, оскільки їхній вплив залежить від можливостей доступу до них молоді.

З числа опитаних представників української молоді 54% брали участь щонайменше в одній з громадських ініціатив (значущої різниці між чоловіками і жінками не спостерігається). Ще 88% з числа респондентів виокремили щонайменше одну з ініціатив, в яких вони участі не брали, але були б зацікавлені взяти (рис. 2.2) [44].

Рис. 2.2. Розподіл респондентів, які брали участь принаймні в одній з перелічених ініціатив або зацікавлені взяти участь принаймні в одній з наведених ініціатив (Серед усіх респондентів)

*за даними соціологічного дослідження [44]

Найбільша кількість респондентів, які брали участь принаймні в одній з громадських ініціатив, живе у Черкаській (80%), Київській (78%) та Вінницькій (77%) областях. Найменша кількість тих, хто брав участь принаймні у одній з громадських ініціатив, у Чернігівській області – 36% [44].

62% опитаних представників української молоді не брали участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства впродовж останніх 12 місяців. 13% брали участь у діяльності волонтерських ініціатив, 11% – у діяльності благодійних або гуманітарних організацій, 10% у діяльності спортивних організацій або організацій, які пов'язані з проведенням дозвілля (рис. 2.3) [44].

Понад третину опитаних – 35% представників української молоді не знають про існування в Україні молодіжних громадських організацій та їх діяльність. Ще 34% опитаних знають тільки про те, що такі організації існують. 21% знають про діяльність молодіжних організацій із ЗМІ, але не відвідують відповідних заходів. 7% представників української молоді іноді відвідують заходи молодіжних організацій і 2% є членами таких організацій (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Розподіл відповідей на запитання: «У діяльності яких організацій громадянського суспільства Ви брали участь за останні 12 місяців?» (Серед усіх респондентів)

*за даними соціологічного дослідження [44]

Отже, в Україні розвиток молодіжних громадських організацій є регламентованим низкою нормативно-правових документів. При цьому кількість молодіжних громадських організацій зростає, особливо це стосується регіонального та місцевого рівнів. Доречно зауважити, що саме молодіжні організації за кількістю посідають третє місце серед усіх офіційно зареєстрованих громадських об'єднань за спрямуванням та видами діяльності. Це актуалізує значення та важливість використання їхнього потенціалу в проведенні трансформаційних перетворень сфер суспільного життя на сучасному етапі. Сьогодні українська молодь та створені нею молодіжні громадські організації інституціоналізуються та вдосконалюються. Поширення інформаційних технологій, актуалізація співпраці молодіжних громадських організацій із різними закордонними молодіжними структурами, створення нових суспільно-політичних відносин у державі вплинули на формування абсолютно нової ментальності молодого покоління.

Висновки до розділу 2

У другому розділі визначено особливості реалізації молодіжної політики в Україні. Умовами реалізації молодіжної політики за сучасних умов визначено наступні: формування стратегічного бачення й обґрунтованих напрямів розвитку молодіжної сфери на рівні громади з урахуванням потреб і запитів молоді; виділення молодіжної політики в окремий напрям роботи виконавчих органів ОТГ та відповідне фінансування такої діяльності; формування молодіжної інфраструктури, що передбачає підтримку та розвиток діючих і створення нових молодіжних центрів/молодіжних просторів та запровадження діяльності молодіжних працівників; налагодження міжгалузевої та міжсекторальної взаємодії у молодіжній роботі; здійснення оцінки ефективності молодіжної роботи на рівні громади (відповідно до розроблених показників) та звітування перед громадою про стан роботи з молоддю. Молодіжна політика за умов соціально-економічних перетворень спрямована на формування комфортного середовища для життя та розвитку молоді в громадах, а пріоритетними напрямами її реалізації є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури і залучення молоді до процесу розроблення й ухвалення рішень та контролю за їх виконанням.

Встановлено, що в Україні створення та функціонування молодіжних громадських організації є регламентованим низкою нормативно-правових документів. Результати досліджень показують, що молодіжні організації за кількістю посідають третє місце серед усіх офіційно зареєстрованих громадських об'єднань за спрямуванням та видами діяльності. Можна констатувати про відносно обмеженість та відсутність інформаційного забезпечення діяльності молодіжних громадських об'єднань, а також низький рівень залучення молоді до участі в молодіжних проектах.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОГО ГРОМАДСЬКОГО РУХУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Вплив молодіжних громадських об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні

Сьогодні одним із найактуальніших завдань удосконалення законодавчої бази щодо діяльності об'єднань громадян в Україні є імплементація національного законодавства до європейських норм, оскільки інтеграцію України до Європейського Союзу проголошено пріоритетним напрямом зовніш-ньополітичного курсу держави. Одним із ключових елементів успішної євроінтеграції України є досягнення значного рівня свободи діяльності молодіжних громадських організацій. Для цього, як уже зазначалося, варто досягнути певного рівня узгодженості українського законодавства, що стосується діяльності молодіжних об'єднань, із правовими нормами ЄС. На нашу думку, для цього необхідні [19]:

- по-перше, систематизація самого процесу наближення українського законодавства до європейського права, а також чіткий розподіл обов'язків усіх інститутів державної влади;
- по-друге, активізація зусиль щодо перекладу законодавчих актів європейського права в пріоритетних молодіжних сферах на українську мову;
- по-третє, виокремлення у функціонуванні Урядового офісу з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, до компетенції якого віднесено питання європейської інтеграції; питання, пов'язані з молодіжною політикою в зазначеній сфері [21].

Аналізуючи підходи до теоретико-методологічних аспектів досліджень молодіжних громадських об'єднань, варто відзначити, що в умовах трансформаційного характеру українського суспільства громадські інституції

вчаться, як професійно спілкуватися зі своїм активом і представниками влади. Разом із тим, необхідно наголосити на поширенні тенденції, при якій у міру поглиблення євроінтеграційних процесів українського суспільства молодіжні громадські структури починають відігравати важливішу роль у виробленні та реалізації державної політики.

Тривалість функціонування молодіжних громадських організацій як важливих суб'єктів політики дає змогу уточнити специфіку, виділити ряд сутнісних етапів у їх впливі на процес євроінтеграції (рис. 3.1) [32].

Таким чином, молодіжні громадські організації виступають важливим чинником євроінтеграційних процесів в Україні, прискорюють процеси демократизації, сприяють вирішенню соціальних проблем, реалізації конституційних прав, посиленню ефективної взаємодії між державою та громадянами.

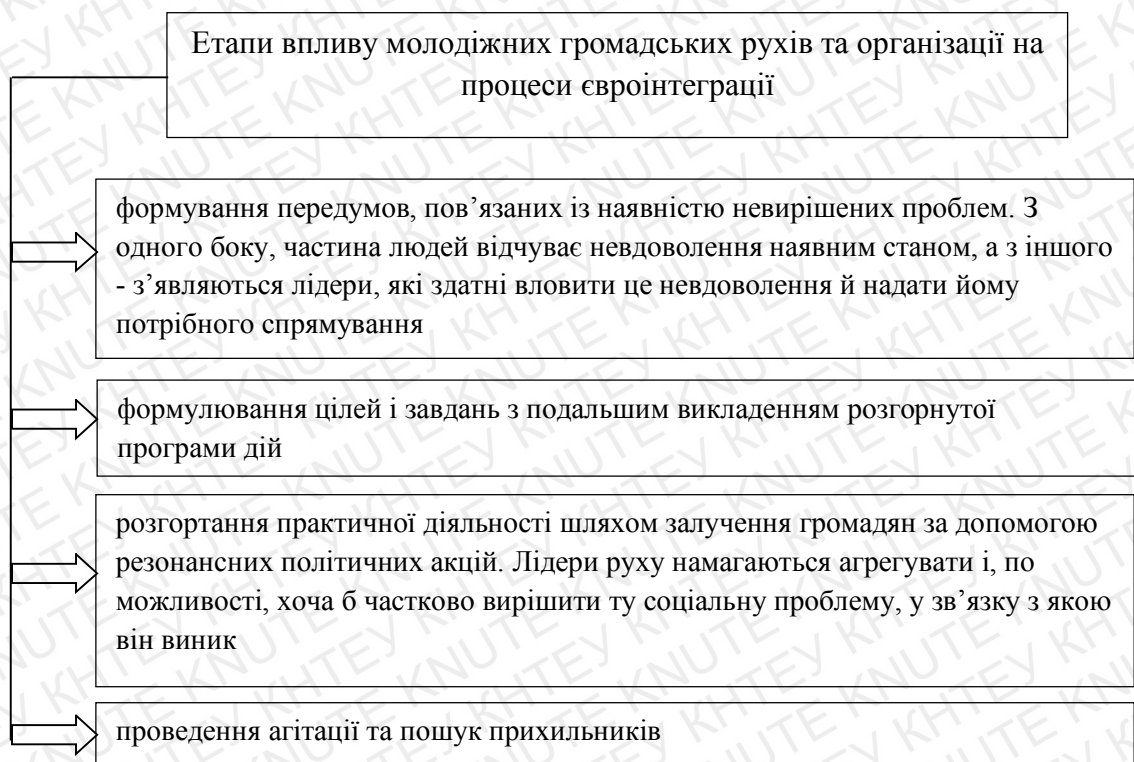

Рис. 3.1. Етапи впливу молодіжних громадських рухів та організацій на процеси євроінтеграції [32]

В основу формування моделі механізму реалізації державної молодіжної політики в умовах євроінтеграції може бути покладена модель регіональної

державної молодіжної політики, що обумовлене реальним розташуванням пріоритетів у сфері мужі народної співпраці України, коли провідну роль у цих процесах відіграють саме регіони. Зважаючи на тенденції до децентралізації влади, доцільно вести мову про необхідність посилення ролі регіонів у всіх сферах реалізації державної політики, зокрема й у сфері вирішення проблем молоді, що вказує на можливість виокремлення й імплементації у діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування конкретних специфічних механізмів реалізації державної молодіжної політики, які б найбільшим чином відповідали як потребам регіонів, так і специфіці їхньої співпраці з іншими державами у межах розширення євроінтеграції [5].

Активізація євроінтеграції, його розширення обумовлюють необхідність модернізації моделі державної молодіжної політики, яка в своїй основі має містити регіон як самостійний суб'єкт соціально-економічних та політичних відносин, в яких молодь повинна розглядатися вже не стільки як об'єкт державного управління, але як повноправний суспільний актор, при чому актор впливовий. Унаслідок цього, регіональна модель державної молодіжної політики має бути зорієнтованою на здійснення ефективної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування з молоддю та інститутами громадянського суспільства, які представляють інтереси молоді, оскільки на рівнях регіону, міста, селища саме вони, будучи повноправними суб'єктами державної молодіжної політики, є активним акторами її реалізації. Враховуючи це, а також важливість на основі моделі державної молодіжної політики розробки відповідної моделі, яка б орієнтувалася на виклики з боку розширення євроінтеграції, яке передбачає [12]:

- формування законодавчої бази євроінтеграції (прийняття нових нормативних актів, внесення змін у дотичні щодо євроінтеграції закони й ратифікації нормативних актів Ради Європи);
- формування і реалізацію державної регіональної політики у сфері євроінтеграції (визначення пріоритетів розвитку та врахування транскордонних проектів, запропонованих до реалізації прикордонними регіонами);

- системну підготовку кадрів для діяльності у сфері євроінтеграції; налагодження співпраці з сусідніми територіями (створення єврорегіонів, які мають охоплювати повністю периметр державного кордону, що передбачає наявність єдиної, уніфікованої організаційно-фінансової платформи реалізації регіональної політики євроінтеграції);
- зменшення диспропорцій регіонального розвитку (розробка та прийняття рішень на основі пріоритету місцевих громад по обидва боки кордону, що працюють на спільні цілі та інтереси);
- узгодженість розвитку транскордонних мереж;
- створення систем запобігання надзвичайним техногенно-екологічним ситуаціям; розвиток транскордонного туризму;
- розвиток науково-освітньої та культурної діяльності тощо.

Фактично модель державної молодіжної політики в умовах розширення євроінтеграції має ґрунтуватися на принципах, на основі яких будується поширена у зарубіжному досвіді модель партнерства. Серед таких принципів слід вказати наступні: безпосередня участь (залучення молоді до формування і реалізації політики, що стосується інтересів самої молоді), проблемноорієнтованість та ситуативність (перехід до гнучких локальних проектів, що максимально наближені до конкретних потреб і проблем молоді певної прикордонної території), диференційованість (забезпечення різноманітності підходів до різних груп молоді в межах єдиної системи соціальних гарантій для всіх категорій молоді), обмежене втручання (підтримка недержавним молодіжних організацій, збільшення активності яких передбачає зменшення втручання держави у процес реалізації державної молодіжної політики). Орієнтація на пріоритети розвитку євроінтеграції у межах моделі державної молодіжної політики на рівні держави та регіону уможливають визначення випереджальних механізмів її реалізації. У цьому контексті важливим є аналіз можливостей застосування в цій якості механізму транскордонної співпраці з ЄС, оскільки передбачена ним активізація “нової політики сусідства ЄС”, застосування інструментів “Східного партнерства”,

розвиток довгострокової транскордонної співпраці у різних сферах життєдіяльності суспільства, вказує на його потенційну значущість у сфері реалізації державної молодіжної політики [29].

Підсумовуючи сказане, варто зазначити, що без активного залучення молодіжних громадських об'єднань до реалізації державної політики неможливо швидко здійснити євроінтеграційні процеси в Україні. Аналіз менталітету старшого та молодого поколінь, їх позиціонування у виборі суспільних пріоритетів підтверджує думку, що головним гальмівним фактором зростання впливу українських молодіжних об'єднань є домінування традиційних консервативних поглядів на місце молоді в суспільстві. Аналіз трансформації становлення молодіжних громадських об'єднань в Україні дає можливість автору висловити ряд конкретних пропозицій і рекомендацій, урахування яких сприятиме швидшому нарощуванню впливу молодіжних об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні. Ці пропозиції ми рекомендуємо використати в практичній діяльності державних та громадських інституцій:

- активізувати пошуки нових підходів до формування й реалізації сучасної державної політики, поглиблення взаємодії гілок державної влади з обов'язковим залученням молодіжних об'єднань до її реалізації;
- продовжити оновлення чинного законодавства з метою вироблення ефективних механізмів перманентного підвищення статусу молодіжних об'єднань до вимог європейського законодавства;
- ініціювати невідкладне запровадження законодавчих квот на молодіжне представництво в партійних виборчих списках та під час формування владних структур за умови професійної підготовки молоді;
- ширше використовувати міжнародний досвід під час формування загальнодержавних і регіональних програм та повніше враховувати європейські стандарти у виробленні концептуальних засад розбудови українського суспільства.

3.2. Створення центру молодіжних ініціатив як європейського вектору державотворення

Одним із пріоритетів впровадження молодіжної політики на рівні регіональному рівні є створення та забезпечення діяльності молодіжних центрів (молодіжних просторів), молодіжних працівників.

За результатами Всеукраїнського соціологічного дослідження «Цінності молоді - 2016» про діяльність молодіжних центрів відомо лише 23,8 % опитаної молоді. При цьому за результатами соціологічного дослідження «Молодь України - 2017» 18,1 % молоді вважають, що найважливішим завданням щодо покращення інфраструктури громад на найближчі 3 роки є ремонт/реконструкція/облаштування молодіжних центрів. Саме тому наша робота спрямована на розвиток та покращення системи роботи та якості послуг, які надають молодіжні центри в Україні [26].

Спільно з Європейською агенцією інформаційної та консультативної підтримки молоді (ERYICA) розпочали проект, мета якого є підвищення доступності інформаційних та консультаційних послуг для молоді, розвиток відповідних служб з питань інформування та консультування молоді, зокрема на базі молодіжних центрів.

Першим етапом проекту є опитування думки української молоді стосовно їх інформаційних та консультативних потреб. Опитування щодо інформаційних потреб молоді відбудеться протягом листопада - грудня 2017 в рамках проекту Erasmus + «Youth.Info: Future Youth Information Toolbox», в якому беруть участь 9 європейських країн, включаючи Україну. Проект започатковано з метою підвищення якості та доступності інформаційних та консультаційних послуг для молодих людей, кращого розуміння інформаційних потреб молоді та тенденцій розвитку молодіжного середовища. Результати цього опитування будуть використані як на загальноєвропейському рівні, так і з метою розвитку механізму надання якісних інформаційних послуг для молоді України, зокрема, які надаються молодіжними центрами. На основі результатів опитування

ERYICA у співпраці з Міністерством молоді та спорту України надасть експертну допомогу та підтримку сектору молодіжної роботи в Україні у напрямі підвищення доступності інформаційних та консультаційних послуг для молоді, розвитку відповідних служб з питань інформування та консультування молоді на базі молодіжних центрів тощо [71].

Міністерством молоді та спорту розроблено та зареєстровано у Міністерстві юстиції України Наказ Мінмолодьспорту від 03.08.2017 № 3284 «Про затвердження Національного знаку якості та критеріїв якості для молодіжних центрів». На фінальній стадії погодження знаходиться Постанова КМУ «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі», прийняття яких очікується до кінця цього року [36].

Молодіжний працівник, це спеціаліст, який працює з молоддю та організовує молодіжну роботу в громаді та має відповідний рівень підготовки до такої роботи. Метою діяльності молодіжного працівника є формування регіональної політики та створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття її потенціалу, захист інтересів та прав молоді.

На підготовку спеціалістів до роботи з молоддю спрямована програма «Молодіжний працівник», яка є складовою Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 - 2020 роки. Програма передбачає спільне навчання представників державного та громадського сектору, що формує командний, міжсекторальний підхід в організації молодіжної роботи на місцевому рівні. За час реалізації Програми (з 2014 року) навчання пройшли майже 1000 молодіжних працівників з усіх регіонів України, зокрема за 10 місяців цього року близько 600 осіб і це ще не остаточний показник [27].

Одним з пріоритетів розвитку програми є розробка спеціалізованих тренінгів на актуальні для молоді питання та проблеми. На фінальній стадії розробки знаходиться спеціалізований тренінг з питань громадянської совіти молоді, який розробляється за підтримки ПРООН. У співпраці з Волонтерами

ООН на початку наступного року буде завершено роботу щодо розробки та впровадження спеціалізованого тренінгу по волонтерству. В планах напрацювання бази спеціалізованих тренінгів по роботі з вразливими групами молоді та тренінгів для різних цільових аудиторій, таких як представники ОТГ.

В рамках програми «Молодіжний працівник» у співпраці з громадською організацією «ІСАР «Єднання» та за підтримки ПРООН започатковано конкурс на участь у проекті «Поширення моделі Молодіжних банків ініціатив в Україні через програму «Молодіжний працівник». Проект передбачає пілотування моделі молодіжної роботи «Молодіжний банк ініціатив» на базі організацій громадянського суспільства у співпраці з випускниками тренінгів за програмою «Молодіжний працівник» [27].

Молодіжні банки ініціатив утворюються з метою формування навичок лідерства серед молоді. Такі програми є надзвичайно популярними серед європейських фондів громад, оскільки ефективно доєднують молодь громади до вирішення загальних проблем шляхом включення в процес розподілу ресурсів.

Для цього у фонді громади (або іншій організації) виділяються певні кошти для підтримки ідей до змін життя у громаді на краще, причому саме молоді пропонується вирішити, які саме проекти варто втілити у життя. Для цього створюється грантовий комітет з числа зацікавлених та небайдужих молодих людей, неформальних лідерів молоді громади. Такий комітет визначається з пріоритетами грантового конкурсу, затверджує засади його проведення, залучає додаткове фінансування у разі потреби, проводить рекламну кампанію у громаді, відбирає власне найкращі та найактуальніші заявки. Робота у такому комітеті заохочує молодь до активних дій з покращення власного життя у своїй громаді, дозволяє швидко вчитися та надихає молодь до усвідомлення ролі власних дій. Крім того, беручи участь в роботі молодіжного банку, молодь отримує унікальний досвід - управління проектами, прийняття фінансових рішень, роботи в команді, реального впливу на якість життя громади, практичного втілення своїх ідей тощо [19].

Одним із основних принципів, за якими має будуватися робота з молоддю в громаді, є залучення молоді до ухвалення рішень. У регіонах України напрацьовано досвід роботи різних форм молодіжного представництва таких як молодіжні ради, молодіжні колегії, координаційні ради з питань молодіжної політики, студентські ради, парламенти. Також впроваджуються такі інноваційні механізми молодіжної участі як «бюджет участі». І тут ми маємо позитивні приклади роботи, коли молодіжні проекти та ініціативи отримують підтримку на реалізації та втілення в життя за рахунок «бюджету участі». Одним з таких став проект по створенню молодіжного центру в Тернополі, який став переможцем конкурсу проектів «бюджету участі» 2016 року [18].

Молодіжна робота є інструментом забезпечення особистісного розвитку, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції молодих людей. Молодіжна робота є «ключовим словом» для всіх видів діяльності соціального, культурного, освітнього або політичного характеру, які проводяться разом з молоддю, для молоді та силами самої молоді. Основна мета молодіжної роботи полягає у створенні для молодих людей можливостей самим формувати своє власне майбутнє.

У 2017 році Міністерство молоді та спорту України за підтримки ПРООН оголосило конкурс на найкращі практики молодіжної роботи в країні, маючи на меті сприяти подальшому поширенню надихаючого та результативного досвіду українських міст та громад щодо залучення молоді до процесу прийняття рішень, розширення можливостей молодих людей адвокатувати реформи та розвитку їхніх компетентностей та навичок задля розбудови того майбутнього, якого вони хочуть.

Конкурс включає в себе наступні номінації [19]:

- Участь молоді в процесах демократизації (забезпечення відкритості, прозорості, підзвітності органів влади, просування порядку денного демократичних реформ на рівні громади);
- Захист прав людини, освіта та просвітницька діяльність з прав людини;

- Забезпечення участі молоді в житті громади;
- Підтримка молодіжних проєктів та ініціатив;
- Розвиток молодіжних громадських організацій;
- Волонтерство;
- Змістовне дозвілля для молоді та молодіжне таборування;
- Інклюзивний розвиток (включення вразливих груп молоді);
- Сталий розвиток та екологія.

Цілеспрямована молодіжна політика в Україні в сучасних умовах можлива лише за умови узгодженої співпраці органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та молодіжного представництва. Основою такої взаємодія є не лише стратегічне бачення, а, передовсім, обґрунтування напрямів молодіжної роботи на рівні громади з урахуванням потреб і запитів молоді [90].

Надалі пропонуємо розглянути типову організаційну конфігурацію центру молодіжних ініціатив.

Центр молодіжних ініціатив являє в собі загальноміську та загальнодоступну локацію, куди може прийти кожен. В центрі кожен бажаючий зможе працювати, знайомитись з новими людьми, читати книжку, грати на фортепіано, відвідати цікавий захід, займатися творчістю, пити скільки завгодно кави та чаю, та робити практично все що завгодно, якщо ти не порушуєш свободу інших.

Місце яке знатиме вся молодь міста, що в цьому місці є все необхідне : WI-FI, робочі місця, спеціалісти що допоможуть в реалізації необхідних чи бажаних проєктів, що допоможуть у розвитку молоді та міста в цілому.

Центр створюють, підтримують та розвивають разом всі його відвідувачі та команда. В самому центрі все безкоштовно, крім часу, адже без ніяких вкладень відвідувачі не будуть відчувати себе частиною центру.

Метою створення центру молодіжних ініціатив у місті є покращення рівня комунікації молоді між собою та молоді з владою, активізації жителів певного населеного пункту щодо участі у процесах, створення та підтримки

повноцінного громадського простору у місті та створення та реалізації нових проектів.

Завданнями центру є такі [21]:

1. Самоуправління та саморозвиток

Самоуправління та саморозвиток направлений як до команди Центру так і до відвідувачів.

Самоуправління - стан, при якому суб'єкт і об'єкт управління збігаються, такий характер процесів об'єкта, що є умовно-замкнутою системою, при яких не відбувається безпосереднього контролю над ними - цілепокладання здійснюється самим об'єктом відповідно до своїх властивостей, що можуть бути запрограмовані певним чином при його створенні [22].

Саморозвиток - розумовий і фізичний розвиток людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами [14].

Ці два завдання Центру являються осново-покладаючими на шляху виховання та розвитку будучої самостійної та відповідальної молоді, яка не буде чекати подачок а буде усвідомлено оцінювати ситуацію та знаходитиме шляхи вирішення необхідних задач. Дане завдання буде виконуватись шляхом структурного, системного та постійного підходу до проведення тренінгів, семінарів, адаптивів та іншого.

2. Інновації

Інновації - об'єкти впровадження чи процес, що веде до появи чогось нового - новації. Інновація - ідея, новітній продукт в галузі техніки, технології, організації праці, управління, а також у інших сферах наукової та соціальної діяльності, засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду, є кінцевим результатом інноваційної діяльності.

Надзвичайно важливе і необхідне для розвитку завдання Центру, являється саме робота направлена на появу інновацій, адже в сучасному світі саме інновації являються проривами для розвитку в різноманітних сферах всього світу, а відтак поява інновацій саме в нашому місті може слугувати для вагомого розвитку міста. Дане завдання реалізовуватиметься спільно з

відвідувачами шляхом командної роботи по типу мозкового штурму, кібернетичних сесій, альтернативні сценарії майбутнього та інше. Запрошуватимуться експерти, різні організації (комп'ютерна академія ШАГ, фонди)

3. Коворкінг

Коворкінг (англ. Co-working - спільно працювати) у широкому сенсі - це модель організації роботи людей, найчастіше фрілансерів, з різним типом зайнятості у єдиному робочому просторі. Коворкінги характеризує гнучка організація робочого простору і прагнення до формування спільноти резидентів та внутрішньої культури. Учасники залишаються незалежними і вільними, мають можливість спілкуватися, обмінюватися ідеями та допомагати один одному, на відміну від роботи вдома.

4. Проекти

Проект (від лат. Projectus - кинутий вперед) в управлінні проектами - це обмежена в часі, ресурсах та вимогах якості унікальна сукупність процесів, направлена на створення нової цінності [26].

Для впровадження напрацювань попередніх завдань обов'язковим етапом є реалізація та впровадження всіх ідей та ініціатив. Для ефективного повного циклу необхідно оформити проект, який з часом можна буде перевірити на ефективність, доцільність та результативність нововведень. Тому в Центрі також будуть знаходитись робітники які будуть консультувати з приводу даних питань, а для загалу проводитимуться тренінги по проектному менеджменту. Також в цьому завданні буде надання інформації стосовно грантів, фондів, допомогах та інших можливостей для реалізації проектів.

5. Соціальний клуб

Дане завдання направлене на становлення Центру як соціального клубу, куди може прийти кожен, незалежно від соціального статусу, національності, віку і т. п. Створення атмосфери, в якій відвідувачі легко можуть почати спілкуватися між собою . Це схоже на велику вечірку у гарного друга, де половину гостей ти знаєш, а з тими, кого не знаєш, можеш з легкістю зав'язати

розмову, оскільки у вас напевно багато спільного. Для ефективного роз'яснення та донесення інформації та звісно ж обмін досвідом необхідне спілкування, тому у Центрі молодіжних ініціатив спілкування є пріоритетом [26].

6. Культурний центр

Для різностороннього розвитку молоді необхідно не тільки працювати в науковому напрямку, а й розвивати особистість в культурному напрямку. Саме тому одним із завдань центру є постійна організація та проведення культурних заходів (майстер-класи, кінопокази, виставки тощо), лекцій, інтернет-конференцій, зустрічі з цікавими людьми, і найголовніше, втілення ініціатив відвідувачів.

Отже, центр молодіжних ініціатив є регіональним осередком практичної роботи з молоддю та об'єднання суспільно активної молоді. Напрями роботи центру формуються відповідно до потреб і інтересів молоді даного населеного пункту. Перспективні напрями роботи центру є такі: активізація молодіжної діяльності: створення умов та об'єднання діяльності молодіжних громадських об'єднань, молодіжних рад; навчання спеціалістів, які працюють з молоддю, представників громадських організацій та суспільно активної молоді; інформаційно-методична база молодіжної роботи; організація тематичних гуртків та клубів молодіжної роботи; проведення інформаційних кампаній із формування позитивного іміджу молодіжної роботи, залучення молоді.

Висновки до розділу 3

Таким чином, за результатами дослідження можемо сформулювати такі висновки:

У третьому розділі визначено особливості впливу молодіжних громадських об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні. Модель державної молодіжної політики постійно удосконалюється в умовах євроінтеграції. Врахування пріоритетів розвитку євроінтеграції для формування сучасної моделі державної молодіжної політики передбачають адентифікацію випереджальних механізмів її реалізації. За результатами дослідження процесу

становлення молодіжних громадських об'єднань в Україні дає можливість автору висловити ряд конкретних пропозицій і рекомендацій, урахування яких сприятиме швидшому нарощуванню впливу молодіжних об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні.

Обґрунтовано можливі сценарії створення центру молодіжних ініціатив як європейського вектору державотворення. Технологія молодіжного банку ініціатив дозволяє швидко та ефективно встановити порозуміння поколінь у громаді. Молодь, долучаючись до серйозної справи, швидко вчиться розуміти проблеми та знаходити шляхи їх вирішення. Молодіжні банки ініціатив також надають прекрасні можливості для розвитку молодіжного лідерства, а також дозволяють самій молоді переоцінити пріоритети громади під впливом відповідального прийняття рішень щодо тих проектів, які мають бути реалізовані першочергово.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки та пропозиції:

1. У першому розділі було визначено сутнісні ознаки молодіжних громадських рухів. Організований молодіжний рух в Україні розвивається, інституціонується і формує розвинену систему зі специфічною внутрішньою структурою та механізмами взаємодії із зовнішнім оточенням. Спектр молодіжних громадських організацій є дуже різноманітним, тому типологія МГО має складний ієрархічний характер. Головним джерелом утворення молодіжних організацій є спільність інтересів та мети. Молодіжні рухи мають ієрархію, єдину мету, визначені рольові позиції, володіють достатньою ефективністю. Молодіжні рухи, як і більшість інших видів суспільних рухів, мають тенденцію до вираження в інституційних формах. В умовах сучасного суспільства такі форми діяльності дозволяють більш ефективно досягти цілей, що ставлять перед собою ті або інші об'єднання.

2. Джерела формування сучасних молодіжних рухів передбачають спільність інтересів та мети молодіжних об'єднань. Молодіжні рухи виступають у ролі комунікатора, що сприяє формуванню сприятливих умов для соціального становлення та розвитку молоді як у її власних, так і в загальносуспільних інтересах. Молодіжні рухи в сучасних умовах виконують дві основні групи функцій: реальні, формальні функції (реалізація та результати молодіжного об'єднання доводять виконання зазначених у статуті функцій та співвідносяться з метою діяльності організації або іншого молодіжного об'єднання, якщо не повністю, то хоча б частково); латентні функції (часто вони ніде не зазначаються, про їх реалізацію не завжди знають члени організації, вони можуть приносити додатковий дохід як всім членам та учасникам руху або певним індивідам). Однак, не всі молодіжні організації повною мірою реалізують власні заявлені функції, зокрема в нашій країні. Причинами цього найчастіше виступає низьке фінансове забезпечення,

недостатня кількість ресурсного забезпечення, конкуренція, низький рівень співпраці з державними та неурядовими установами й організаціями тощо.

3. У другому розділі визначено особливості реалізації молодіжної політики в Україні. Умовами реалізації молодіжної політики за сучасних умов визначено наступні: формування стратегічного бачення й обґрунтованих напрямів розвитку молодіжної сфери на рівні громади з урахуванням потреб і запитів молоді; виділення молодіжної політики в окремий напрям роботи виконавчих органів ОТГ та відповідне фінансування такої діяльності; формування молодіжної інфраструктури, що передбачає підтримку та розвиток діючих і створення нових молодіжних центрів/молодіжних просторів та запровадження діяльності молодіжних працівників; налагодження міжгалузевої та міжсекторальної взаємодії у молодіжній роботі; здійснення оцінки ефективності молодіжної роботи на рівні громади (відповідно до розроблених показників) та звітування перед громадою про стан роботи з молоддю. Українська молодь та створені нею молодіжні громадські організації інституціоналізуються та вдосконалюються. Поширення інформаційних технологій, актуалізація співпраці молодіжних громадських організацій із різними закордонними молодіжними структурами, створення нових суспільно-політичних відносин у державі вплинули на формування абсолютно нової ментальності молодого покоління.

4. Встановлено, що в Україні створення та функціонування молодіжних громадських організації є регламентованим низкою нормативно-правових документів. Молодіжна політика за умов соціально-економічних перетворень спрямована на формування комфортного середовища для життя та розвитку молоді в громадах, а пріоритетними напрями її реалізації є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури і залучення молоді до процесу розроблення й ухвалення рішень та контролю за їх виконанням. Результати досліджень показують, що молодіжні організації за кількістю посідають третє місце серед усіх офіційно зареєстрованих громадських об'єднань за спрямуванням та видами діяльності. Можна констатувати про

відносно обмеженість та відсутність інформаційного забезпечення діяльності молодіжних громадських об'єднань, а також низький рівень залучення молоді до участі в молодіжних проектах.

5. У третьому розділі визначено особливості впливу молодіжних громадських об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні. Модель державної молодіжної політики постійно удосконалюється в умовах євроінтеграції. Врахування пріоритетів розвитку євроінтеграції для формування сучасної моделі державної молодіжної політики передбачають адендифікацію випереджальних механізмів її реалізації. За результатами дослідження процесу становлення молодіжних громадських об'єднань в Україні дає можливість автору висловити ряд конкретних пропозицій і рекомендацій, урахування яких сприятиме швидшому нарощуванню впливу молодіжних об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні.

6. Обґрунтовано можливі сценарії створення центру молодіжних ініціатив як європейського вектору державотворення. Технологія молодіжного банку ініціатив дозволяє швидко та ефективно встановити порозуміння поколінь у громаді. Охарактеризовано засади створення центру молодіжних ініціатив як європейського вектору державотворення. Центр молодіжних ініціатив є регіональним осередком практичної роботи з молоддю та об'єднання суспільно активної молоді. Напрями роботи центру формуються відповідно до потреб і інтересів молоді даного населеного пункту. Перспективні напрями роботи центру є такі: активізація молодіжної діяльності: створення умов та об'єднання діяльності молодіжних громадських об'єднань, молодіжних рад; навчання спеціалістів, які працюють з молоддю, представників громадських організацій та суспільно активної молоді; інформаційно-методична база молодіжної роботи; організація тематичних гуртків та клубів молодіжної роботи; проведення інформаційних кампаній із формування позитивного іміджу молодіжної роботи, залучення молоді.

Аналіз трансформації становлення молодіжних громадських об'єднань в Україні дає можливість автору висловити ряд конкретних пропозицій і

рекомендацій, урахування яких сприятиме швидшому нарощуванню впливу молодіжних об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні. Ці пропозиції ми рекомендуємо використати в практичній діяльності державних та громадських інституцій:

- активізувати пошуки нових підходів до формування й реалізації сучасної державної політики, поглиблення взаємодії гілок державної влади з обов'язковим залученням молодіжних об'єднань до її реалізації;
- продовжити оновлення чинного законодавства з метою вироблення ефективних механізмів перманентного підвищення статусу молодіжних об'єднань до вимог європейського законодавства;
- ініціювати невідкладне запровадження законодавчих квот на молодіжне представництво в партійних виборчих списках та під час формування владних структур за умови професійної підготовки молоді;
- ширше використовувати міжнародний досвід під час формування загальнодержавних і регіональних програм та повніше враховувати європейські стандарти у виробленні концептуальних засад розбудови українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичні матеріали дослідження GFK-Ukraine / Соціологічне дослідження «Молодь України» [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.gfk.com/uk-ua/>
2. Андреева Д. Є. Адміністративно-правове регулювання в галузі молодіжної політики в Україні: організаційно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д. Є. Андреева ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2009. – 18 с. – укр.
3. Болбат Т. Періодизація історії громадських об'єднань східної України (квітень 1985 - червень 1996 рр.) / Т.Болбат // Донецький вісник Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. - Т. 13. - Донецьк: Український культурологічний центр, 2006. - с.45 - 55.
4. Бородін Є. І. Європейські структури та програми з питань молоді [Електронний ресурс] / Є. І. Бородін, І. І. Хожило // Аспекти публічного управління. - 2014. - № 9 - 10. - С. 36 - 41.
5. Барабаш В. В. Інституціоналізація сучасного молодіжного руху України : тенденції та проблеми : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.04. - спеціальні та галузеві соціології. / В. В. Барабаш / - Харків : Національний університет внутрішніх справ. - 2015. - 20 с.
6. Белашко С. Досвід діяльності неприбуткових недержавних організацій в країнах розвиненої демократії. Настільна книга НДО. - К. : Фонд міжнародних громадських комунікацій, 2012. – 122с.
7. Бень О.Т. Джерела інституціональних процесів у молодіжних громадських організаціях / О. Т. Бень // Український соціум. - №2(19). - К., 2007. - с.129 - 138.
8. Бень О.Т. Молодіжні громадські організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація / О.Т. Бень // Вісник ЛНУ. Серія соціологічна. – Вип. 2 – Львів, 2008. – С. 338-346.

9. Бенъ О.Т. Молодіжні громадські організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація / О.Т. Бенъ // Вісник ЛНУ. Серія соціологічна. – Вип. 2 – Львів, 2008. – С. 338-346.
10. Біндяк А.Д. Девіантна поведінка молоді в українському суспільстві / А.Д. Біндяк : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Pedagogica/67903.doc.htm. - Назва з екрану.
11. Букорос Т. О. Невизначеність як фактор політичних змін / Т. О. Букорос // Наукові праці : науково-методичний журнал. - Вип. 248. Т. 260. Політологія. - Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. - С. 38-41.
12. Буш К. А. Молодіжний рух. / К. А. Буш // Міжнародний науковий форум: Соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент, 2015. - № 19-20. - С.84 - 91.
13. Волошин О.В. Проблема активізації участі молоді у молодіжному громадському русі / О.В. Волошин // Соціологія, 2014. - №7. – С. 101-107
14. Вегеш М. М. Політологія : [підручник] / М. М. Вегеш, Ю. О. Остапеч, В. Л. Бондар, В. В. Буркало, М. П. Зан. - 3-тє вид., переробл. і доповн. - К. : Знання, 2014. - 384 с.
15. Головатий М. Ф. Державна молодіжна політика як феномен суспільного розвитку і нова парадигма державотворення у країнах перехідного стану / М. Ф. Головатий // Український соціум. - 2002. - №1. - с.76 - 84.
16. Головатий М. Ф. Соціологія молоді: [курс лекцій] / М. Ф. Головатий. - К.: МАУП, 2011. - 224 с.
17. Головенько В. А. Розвиток молодіжних ініціатив в Україні / В. А. Головенько // Український соціум, 2015. - № 2. - С. 20-34.
18. Головенько В.А. Молодіжний рух в Україні: історія та сьогодення / В.А.Головенько // Рідна школа. - 2013. - №5. - С.15-17.
19. Головенько В.А. Проблеми розвитку українського молодіжного руху на сучасному етапі / В. А. Головенько // Соціум, 2017. - №2. –С. 35-42

20. Гуцалова М. В. Моделі молодіжної політики в країнах Європейського Союзу / М. В. Гуцалова // Наукові праці: науково-методичний журнал. - Вип. 218. Т. 230. Політологія. - Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. - С. 18-22.
21. Гуцалова М. Молодь як об'єкт державної молодіжної політики / М. Гуцалова // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2011. – Вип. 22. – С. 210-217.
22. Гуцалова М. Сучасні молодіжні організації в Україні: тенденції, проблеми та механізми участі в політичних процесах / М. Гуцалова // Наукові праці : науково-методичний журнал. - Вип. 182. Т. 170. Політологія. - Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. - С. 111-115.
23. Державна служба статистики України / Метаописи статистичних спостережень [Електронний ресурс] – режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
24. Дрьомін В. М. Злочинність як соціальна практика: інституціональна теорія криміналізації суспільства : монографія / В. М. Дрьомін. - Одеса: Юридична література, 2012. - 616 с.
25. Єфтені Н.М. Політична участь молоді в сучасній Україні / Н.М. Єфтені // Актуальні проблеми політики : зб наук. пр. - Одеса, 2010. - Вип. 39. - С. 577 - 581.
26. Закон України «Про громадські об'єднання»: від 22.03.2012 № 4572-VI [електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
27. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» [електронний ресурс] – режим доступу: rada.gov.ua
28. Коваль Г. В. Розвиток державної молодіжної політики: теорія, методологія, механізм реалізації: [монографія] / Г. В.Коваль. - Миколаїв: 13 вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. - 432 с.
29. Коваль Г. Залучення молоді до процесів державотворення в Україні / Г. Коваль // Аспекти публічного управління. - 2017. - № 5. - С. 52-57.

30. Колодій А.Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні. Моногр. - Л. : Червона Калина, 2012. - 272 с.
31. Корені трави: Громадянське суспільство в Україні: стан та перспективи розвитку / І. Підлуська та ін. - К. : Європа XXI, 2013. – С. 81-85
32. Кавилін О. А. Динаміка політичної участі молоді в незалежній Україні / О. А. Кавилін // «Гілея : науковий вісник». - 2015. - Вип. 93 : Політичні науки. - С. 361-364.
33. Кармалюк С. П. Молодь - як резерв державної кадрової політики сьогоденної України / С. П. Кармалюк / Новітні стратегії реформування державної служби в умовах європейської інтеграції / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л.Федоренка; матеріали круглого столу за міжнародною участю (м. Київ, 5 грудня 2014 р.). - К. : Вид-во Ліра. - К, 2014. - с. 41 - 52.
34. Кравчук В. М. Держава і молодіжні організації в громадянському суспільстві / В. М. Кравчук // Підприємництво, господарство і право, 2013. – № 12. – С. 65-67.
35. Крулько І. Молодь - це не завтра, а сьогодні, або жодного рішення про молодь без молоді / Режим доступу: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/krulko/5852a6584e41d/>
36. Кулік В. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива : Дослідження / В. Кулік, Т. Голубоцька, О. Голубоцький. – К. : Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2010. – С. 72–76.
37. Кулік В. Сучасний організований молодіжний рух в Україні як об'єкт наукового дослідження. - Режим доступу : <http://politika.org.ua/>.
38. Кулініч О.В. Типологія молодіжних громадських організацій / О.В. Кулініч // Політичний менеджмент, 2015. - № 3. - С. 98 - 111.
39. Латышева Т. В. Феномен молодежной субкультуры: сущность, типы / Т. В. Латышева // Социологические исследования. - 2010. - № 6. - С. 93-

101. Подольська Є. А. Соціологія : 100 питань - 100 відповідей / Є. А. Подольська, Т.В.Подольська. - К. : Інкос, 2012. - 352 с.

40. Левчук К. І. Громадські організації України: створення та діяльність (1985-1996 рр.) : [монографія] / К. І. Левчук. - Вінниця : ПП «Едельвейс і К», 2014. - 320 с.

41. Лісовець О.В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : навч. посіб. для студ. Вищ. навч. закладів / О.В. Лісовець. – Академія, 2011. – 256 с.

42. Молодіжний та жіночий громадські рухи на Херсонщині. Довідник. Випуск 4. / [упоряд.: О.Пак, В.Писарчук, О.Черних, за ред.: В.Купрія. - Херсон: Молодіжна організація «Нова генерація», 2014. - 54с.

43. Молодіжні субкультури: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://subcultures1.blogspot.com/2012/12/blog-post.html>. - Назва з екрану.

44. Молодь України - 2017 / Результати соціологічного дослідження. - Тернопіль : ТОВ «Тернограф», 2017. - 72с.

45. Морозова О.О. Особливості формування політичної культури молоді в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук : спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія» / О. Морозова. - Київ, 2006. - 18 с.

46. Мартинюк О. М. Генезис української молодіжної субкультури / О. М. Мартинюк // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. - 2015. - № 4. - С. 43-48.

47. Науменко О. М. Становление и развитие административной субкультуры в Украине : автореф. дис. канд. филос. наук. : спец. 09.00.03 / О. М. Науменко. - Одеса, 2006. - 199 с.

48. Національно-патріотичне виховання - державний пріоритет національної безпеки : щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України про становище молоді в Україні (за підсумками 2014 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики ; [редкол. : І. О. Жданов, гол. ред. колег., І. І. Беляєва, С. В. Митрофанський та ін.]. - К., 2015. - 200 с.

49. О. Остапук // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. - К., 2010. - Вип. 21. - С. 180 - 188.
50. Орленко М. В. Інституціоналізація молодіжних громадських організацій у сучасному політичному процесі України / М. В. Орленко. - Миколаїв, 2015. – 232 с.
51. Орленко М. В. Теоретичний аналіз визначення політичної участі молодіжних організацій України / М. Орленко // Наукові праці : науково-методичний журнал. - В. 248. Т. 260. Політологія. - Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. - С. 26-31.
52. Остапук О. А. Основні напрями діяльності з підвищення політичної активності молоді в управлінні державою / О. А. Остапук // Політологія. - Наукові праці. 2016. - Том 110. - Вип. 97. С. 146 - 149.
53. Половинець А. М. Молодіжні громадські організації: критерії класифікації. - Режим доступу: [academy.gov.ua>ej/e/12/txts/10pamokk.pdf](http://academy.gov.ua/ej/e/12/txts/10pamokk.pdf) .
54. Половинець А.М. Молодіжні громадські організації: критерії класифікації / А.М. Половинець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pamokk.pdf>
55. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні: автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 - соціальна педагогіка. / Ю. Й. Поліщук / - Луганськ : ЛНПУ імені Тараса Шевченка. - 2014 - 24 с.
56. Павелків В.Р. Вплив молодіжних субкультур на прояви рівня агресії у молодіжному середовищі / В.Р. Павелків // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2016. – Ч1. – С. 381-386
57. Патлах І. М. Молодіжні рухи // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 01/2008. - Вип.32 - с.134 - 140.
58. Пірен М. І. Елітні кадри для держслужби - основа демократичних змін в Україні / М. І. Пірен // Новітні стратегії реформування державної служби

в умовах європейської інтеграції / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка: матеріали круглого столу за міжнародною участю (м. Київ, 5 грудня 2014р.). - К. : Вид-во Ліра. - К, 2014. - с. 25 - 31.

59. Плоский К. В. Молодіжний громадський рух як чинник державотворення в Україні : дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата кандидата наук з державного управління: 25.00.01 / Плоский Костянтин Вікторович. - К., 2009.- 238 с.

60. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI // Відом. Верхов. Ради. – 2013. – № 1. – Ст. 1.

61. Про затвердження Національного знаку якості та критеріїв якості для молодіжних центрів: Мінмолодьспорт; Наказ від 03.08.2017 № 3284 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1061-17>

62. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України № 281-XIV від 01.12.1998 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 1. – Ст. 2.

63. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України № 2558-III від 21.06.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 42. – Ст. 213.

64. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Верховна Рада України; Закон від 05.02.1993 № 2998-XII [електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

65. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України № 2998-XII від 05.02.1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 16. – Ст. 167.

66. Проект “Національної доктрини молодіжної політики” // Матеріали V Молодіжного самміта ООН. - X., 2005. – 32с.

67. Приходько, А. В. Становлення державної молодіжної політики в Україні в історичному контексті / А. В. Приходько [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://intkonf.org/prihodko-av-stanovlennya-derzhavnoyi-molodizhnoyi-politiki-v-ukrayini-v-istorichnomu-konteksti/>

68. Прасол І.С. Особливості становлення та розвитку молодіжного громадського руху в Україні / І.С. Прасол // Управління та адміністрування: Збірник наукових статей студентів. – К: КНТЕУ, 2018. – Ч1. – С. 223-228

69. Стратегічні пріоритети молодіжної політики: освіта, зайнятість, житло : щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2013 року) / М-во молоді та спорту України, Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол. : Г. М. Надтока, д. істор. н., гол. ред. колегії; С. І. Болтівець, д. психол. н.; В. О. Рябенко; С. В. Митрофанський, А. І. Білий, Р. А. Мироненко, Б. М. Галайко]. - К., 2014. - 359 с.

70. Сурвілайте Д.В. Специфіка формування молодіжних субкультур в умовах глобалізації / Д.В. Сурвілайте // Актуальні проблеми політики, 2013. - №48. – С. 81-85

71. Сусоров В. Молодежное движение на Херсонщине в начале XX века. / В.Сусоров.- Херсон. - 2010.- 35с.

72. Тімкін І. Ф ., та ін. Формування сучасного молодіжного руху в Україні / І. Ф. Тімкін, М. С. Носок // Український соціум, 2016. - №1(3) - с. 119 - 130.

73. Тюрменко І. І. Культурологія : теорія та історія культури: навч. посіб / І.І.Тюрменко. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 370 с.

74. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. - Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. - 276 с.

75. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. - Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. - 276 с.

76. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. - Тернопіль : ТОВ «Тернограф», 2017. - 100 с.

77. Черкашина Т.О. Молодіжні організації як інституціональна форма молодіжних рухів / Т.О. Черкашина // Політичний менеджмент, 2017. - № 8. - С. 132-136.

ДОДАТКИ

Додаток А

Частка молодих людей віком від 18 до 35 років, які заявляють, що вони є активними членами організацій громадянського суспільства, %*

Види організацій	Роки проведення досліджень		
	2000	2006	2017
Усі організації громадянського суспільства	11,0	22,3	21,5
<i>у тому числі:</i>			
релігійні або церковні організації	2,1	5,8	4,6
спортивні організації або організації, пов'язані з проведенням дозвілля	3,1	8,8	8,3
організації, пов'язані з освітою, мистецтвом, музикою	2,3	4,7	8,3
профспілки	2,2	5,2	3,7
політичні партії	0,8	2,3	1,6
організації з охорони навколишнього середовища	0,6	0,9	1,4
професійні об'єднання	0,5	1,6	3,0
благодійні або гуманітарні організації	0,1	1,9	1,7
організації споживачів	-	0,6	1,0
групи самодопомоги, взаємодопомоги	-	-	1,4
Інші організації	0,5	1,0	1,8

Додаток Б

Кількість дітей і молоді віком від 6 до 35 років, громадських дитячих і молодіжних організацій та коефіцієнт розвитку молодіжного руху в Україні станом на 1 січня 2017 року [71]

Регіони	Кількість дітей і молоді, тис. осіб	Кількість дитячих і молодіжних організацій	Коефіцієнт розвитку молодіжного руху
Україна	17235,3	7996	5,83
Вінницька	612,4	289	4,72
Волинська	436,7	269	6,15
Дніпропетровська	1249,5	539	4,31
Донецька	94,2	21	5,78
Житомирська	491,9	368	7,48
Закарпатська	538,8	277	5,14
Запорізька	659,6	393	5,96
Івано-Франківська	568,2	303	5,33
Київська	649,3	383	5,9
Кіровоградська	365,4	277	7,58
Луганська	124,5	30	4,73
Львівська	124,9	589	5,75
Миколаївська	454,4	329	7,24
Одеська	937	371	3,96
Полтавська	536,6	299	5,57
Рівненська	492,3	338	6,87
Сумська	4171	334	8,01
Тернопільська	430,6	220	5,11
Харківська	1029,6	512	4,97
Херсонська	418,2	273	6,53
Хмельницька	494,6	264	5,34
Черкаська	462,5	282	6,1
Чернівецька	377	153	4,06
Чернігівська	384	308	8,02
м. Київ	1132,1	575	5,08

*за даними Державної служби статистики України [71]

*без урахування окупованої АРК та частини Донецької і Луганської областей